

ŽENSKI SVET

3

MARC
DESETI LETNIK
1932

VSEBINA 3. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: LJUBICA S. JANKOVIČEVA. (Marijana Željeznova-Kokalj) . . .	65
POVEST O SESTRIL. — Nadaljevanje. — (Mihael Osorgin — Marija Kmetova) . . .	67
PO ODGONU. — (Mara Husova)	74
BREZDOMEČ. — Pesem. — (Marijana Željeznova - Kokalj)	80
POMEN ŽENSKEGA DELA V DOMAČEM IN NARODNEM GOSPODARSTVU. — (Minka Govékarjeva)	80
KMEČKA ŽENA, NJENO DELO IN ZDRAVJE. — (Dr. Eleonora Jenko - Groyerjeva) . . .	83
NAŠE DIJAKINJE. — (Pavla Hočevarjeva)	87
KOD SI HODIL?... — Pesem. — (Franc Miluškin)	89
PREKRASEN DAN JE... — Pesem. — (Maksa Samsova)	89
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena (dr. E. Jenko-Groyerjeva, L. Megli- čeva). — Kuhinja (Anka Nikoličeva). — Lepo vedenje	90
MODNA PRILOGA. — KROJNA POLA. — ROČNO DELO.	

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 24.— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 6.—, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. — Za konzorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nastl., Univ. tiskarna d. d., v Ljubljani. — Odgovoren Janez Vehar.

*Pomlad
prihaja!*

*Oglejte si
ravnokar
došle no-
vosti*

**A. & E.
Skabernè
Ljubljana**

ŽENSKI SVET

LET. X-1932

OBRAZI IN DUŠE.

Ljubica S. Jankovičeva.

Pogosto je žena posredovalka kultur dveh narodov. Včasih vplivajo na njeno delo razmere, včasih študij in zanimanje. Ljubica S. Jankovičeva je tudi premostila veliko zev med slovenskim in srbskim delom Jugoslovanov, ko je obelodanila l. 1929. svoje delo: „Iz slovenačke književnosti“. Ta lepo opremljena učna knjiga s slikami naših največjih mož, z njihovimi živōtopisi ter izbranimi književnimi primeri, je našla tako velik odmev med Srbi, da je izšla l. 1930. njena druga razširjena in izpopolnjena, pa tudi poglobljena izdaja v založbi Jugoslov. prof. društva. Prvo kot drugo izdajo je jugoslo-

vanska kritika v celoti laskavo ocenila. In kaj bi je ne. Če pripomnimo, da je do tedaj bilo edino delo o slovenski književnosti prevod dr. Prijateljve zgodovine slovenskega slovstva, in sicer iz ruščine (ne pa neposredno iz slovenščine), si pač lahko zamislimo pomen njene knjige. Posebno poglavje govori tudi o srbsko-slovenskih literarnih odnošajih. Spominja se tudi „slovenskih prijateljic“, predvsem naše Zofke Kvedrove. Delo preveva ljubezen do našega naroda in veliko spoštovanje do našega leposlovja.

Ljubica Jankovičeva pozna do dobra našo književnost kakor tudi naš jezik. Več pesmi, ki so kot primeri v njeni knjigi, je sama prav posrečeno prevedla. Letos je prebila šolske počitnice med nami v Lju-

bljani in to v slavističnem seminarju naše univerze. Posvetila se je študiju dr. Ivana Tavčarja.

Poleg omenjene knjige je napisala še polno zanimivih študij iz naše literature v razne revije in časopise. Tako je napisala še: Ivan Cankar; Ivan Cankar in žene; Dragotin Kette; Anton Aškerc; Franjo Prešeren; Pedesetgodišnjica Otona Zupančiča; Slovensko-srbski odnosi; Fran Levstik; Josip Murn-Aleksandrov; Dragotin Kette kao dečji pesnik itd. Razven naštetih del iz slovenske literature (in drugih tem) je objavila Ljubica Jankovičeva še razne beležke v Srb. književnem glasniku, Vencu, Novih vidikih itd. ter imela nekoliko lepih predavanj o naših pisateljih v beograjskih gimnazijah kakor tudi na „Narodnem Univerzitetu“ (ljudska univerza), ki je v Beogradu tako obiskovana kakor pri nas kak nemški sentimentalni ali pa ameriški kriminalni film.

Ljubica S. Jankovičeva se je šolala v Beogradu in je študirala jugoslovansko in primerjalno književnost ter grški jezik. Po profesorskem izpitu (š. l. 1922/23.) se je izpopolnjevala na berlinski univerzi. Poslušala je dva semestra germansko književnost, obenem pa proučevala šolske reforme in učne metode. Potem je potovala po Angliji, Franciji, Avstriji i. dr. Od tedaj slušbuje stalno na II. beograjski ženski realni gimnaziji. Po povratku v domovino je priobčila svoje vtise iz Nemčije, nadalje o umetnosti in nemških šolah.

Ljubica S. Jankovičeva je objektivna v svojih literarnih kritikah in poleg stroge znanstvene metode dela občutimo tudi, da ima zelo prefinjen okus. Prve literarne dojme, zanimanje in veselje je zajemala predvsem doma, ker je njena mati nadarjena pisateljica. (Njeno delo „Deca“ je nagradilo min. prosv.) Tako se tudi njena sestra (ki je tudi profesorica), peča s prevodi gledaliških iger, predvsem se pa zanima za otroško in mladinsko literaturo. In ni čuda, da tak rodbinski krog, „kjer sta duh in njegove lepote“ središče doma — da znanstvenemu svetu tako razumno in tankočutno javno delavko.

Mlada znanstvenica živi le delu in do sedaj ima okoli 50 tiskanih del poleg I. in II. izdaje knjige: „Iz slovenačke književnosti“.

Marijana Željeznova-Kokalj.

Misli:

1. Prazne orehe je najlažje streti.
2. Čimbolj se žena boji starosti, tem prej je stara.
3. Često je oče original, sin kopija, vnuk karikatura.
4. Dobra mati ne vprašuje: ali hočeš, temveč da. (Angl. pregovor.)
5. Vojna je potrebno zlo. Upira se vsaki logiki, etiki in psihologiji, vendar sledi z logično nujnostjo, etično vrednostjo in psihološko točnostjo pravilom v razvoju zgodovinskih dogodkov človeštva.

(Marijana Željeznova-Kokalj.)

Povest o sestri.

Mihael Osorgin.

Z avtorjevim dovoljenjem prevela iz ruščine Marija Kmetova.

Nadaljevanje.

6. V čumnati.

Moj prvi jasni spomin na mojo ljubljeno sestro je v zvezi s prestopkom in kaznijo. Nekaj sem se pregrešil, mislim da v precejšnji meri, a ne vem, s čim že. Res je pa, da se je moja mati le v najhujših slučajih zatekla k skrajnemu sredstvu socialne zaščite — k temnici — čumnati. Zatorej je postranska stvar, s čim bi si bil zaslužil tako kazen. Kolikor se spominjam svojih otroških let, nisem bil zelo razposajen, se tudi nisem pretepal in ne upiral. Bil sem nežen, občutljiv, mehak, skoraj ženski značaj. Ljubil sem rdeči ribez, božkanje in knjige. Sicer smo ob pogledu na svoje otroške slike vsi taki, da se vidimo, kakor bi bili nekoč sami angelčki, in v poznejših letih še potrojimo svojo svetost. A mogoče me je mati zaprla tedaj zaradi one izgubljene igre, ko sem bil ob vse premoženje? Mogoče — saj sem bil svoj živ dan strasten hazardist, mimo tega se mi je zdela taka igra nekam lepa strast, „ki dviga človeško dušo!“

Z eno besedo — zaprli so me v shrambo — čumnato. Čumnata je bila lepa, topla, prostorna. Tu je bila velika skrinja, na katero si se mogel udobno zlekniti, a na njej je bilo še pregrinjalo, da bi človek mehkeje sedel. A da me ne bi bilo strah, ker sem bil še majhen, so posadili poleg mene še Katico, mojo starejšo sestro, ki je imela tedaj že dvanajst let. Skupaj sva sedela na skrinji in pretakala solze. Jaz nisem jokal od strahu, pač pa od užaljenosti. Mislim sem si: „Odrasli so zmeraj nespravljivi in neusmiljeni, tudi očetje in matere, tudi najboljši očetje in najboljše matere. Če sem kaj zagrešil — kaznujte, a ne žalite, ne ponižujte človeškega dostojanstva!“ A shramba je pomenila najhujšo sramoto in ponižanje. Zato sem kričal na ves glas, da bi s tem svojim edinim izrazom pritožbe dvignil na noge vso hišo in izzval kesanje matere.

Sestra se je menda zato jokala, ker jo je bilo v čumnati strah (ona se je bala teme) — a poglobitno — nerazumljivo ji je bilo, zakaj mora ona biti sokaznovana z menoj. Morda sem se ji pa tudi jaz smilil, potolažiti me nikakor ni mogla: rjul sem in s čevlji topotal po skrinji.

Skozi kričanje sem slišal, kako so se hrupno zaloputnila vrata sosednje sobe. To je pomenilo, da se mati še ni prav nič kesala in ni hotela prav nič slišati mojih divjih tožb. Zdaj me je mogel osvoboditi le še čas. Nič več se nisem upiral, bil sem žalosten. Pomiril sem se in se spremenil v nesrečnega mučenika.

V temi je tišina neprijetna. V shrambi so bile morda miši. Najbolj varno je bilo, da sem se stisnil k sestri in jo prijel za rokav. Tako sva sedela, tiho ihtela in prisluškovala, ali se že slišijo materini koraki.

Mislim, da sva se prav tedaj najbolj zblížala s sestro in je nastala trdna, neporušljiva vez med nama, ki naju je družila vse življenje.

Ko je pretekla večnost — manj ko četrť ure — je zaškrtnil zapah shrambe in se je mirno oglasila mati: „Katica, privedi tistega fanta!“

Pa jaz sem imel vendar svoje ime — Kostja! Kadar so me ljubkovali, so mi rekli Kotik. A zdaj sem bil samo tisti fant, brez imena, neskesani grešnik. To bi bil spet skoraj povod za nove solze, če ne bi Katica pristopila k meni, me objela in mi zašepetala:

„Pojdiva, Kotik! Nič se ne jokaj, mama ni več huda.“

Šla sva in v svetlobi mežikala z očmi. Mame ni bilo v sobi, najbrž je je bilo sram. Ves čas sem se držal Katicice, odšel z njo v otroško sobo, kjer me je položila na posteljo, me pogladila po laseh in poljubila. V tem hipu je bila Katica moja mama, vsa dobra in razumna. Ko je odšla, sem se z novo nežnostjo zagledal v njeno kito, ki je segala do polovice hrbta in je bila okrašena s pentljo.

Potem sem zaslišal in sosedne sobe, kako je Katja z gromkím in prepričevalnim glasom ponavljala učno snov iz zgodovine.

7. Malik.

Sedmega aprila je bil moj rojstni dan; jeseni pa je umrl oče. Tako sem rastle kot edini moški v hiši, kjer so bile: mati, dve sestri, pestunja — ki nas je vse vodila — in kuharica Savatjevna, oblastna ženska, katera je znala napraviti tudi masleno testo.

V našem malem svetu ni bilo odraslih in otrok. Pestunje, na primer, ni bilo moči prištevati k odraslim. Bila je zelo stara, a je po vsem spadala v otroški svet. Živela je z nami otroki, se zanimala za vse to ko mi, poznala imena vseh punčk obeh sestrá, govorila v našem otroškem jeziku, bila je zaupnica naših iger in naših skrivnosti. Savatjevna je živela v kuhinji, je na vse godrnjala, posebno sobotne in tržne dni, a sicer nismo klečeplazili pred njo, samo malo bali smo se je. Odrasla je bila le mati; kar nepričakovano je bila pa tudi Katja odrasla. Zdi se, da se je to zgodilo tedaj, ko so ji za njen rojstni dan dali dolgo krilo, ne sicer tako dolgega, kot je bilo mamino, pa vendar dolgo. Vsi smo ogledovali Katjo v tej dolgi obleki in ona je stala sredi sobe in je bila zelo vznemirjena. Cakal sem, kdaj se bo Katja prestopila in se zapletla v dolgo krilo. Pestunja pa je dejala:

„Plesalka — kakor nevesta je naša Katica!“

To obleko je nosila ob nedeljah, a ob delavnikih je imela prejšnjo, krajšo s črnim predpasnikom. A zdaj je bila tudi v tej odrasla. Potem se je izkazalo, da ni bilo staro krilo krajše, ampak da so bile Katičine noge daljše.

In še se je nekoč zgodilo, da je neki imenitni in starejši gospod, ki je prišel obiskat mamó, poskočil z naslanjača, čim je prišla Katja, in ko jo je pozdravil, je tako strumno stal, da je udaril s petó ob peto. Mene je to zelo prevzelo in Katja je še bolj zrastle v mojih očeh. Ko sem prišel v otroško sobo, sem se dolgo kretal pred umivalnikom, stiskal pete skupaj in se priklanjal z glavo — zdelo se mi je, da se mi je to izbornó posrečilo. A ko sem se tako krečil vpríčo pestunje, mi je ona rekla:

„Kostja, nikar ne pleši takih plesov pred menoj, starko! Lepše bi bilo, da bi sedel in lepil lepenko!“

Kadar smo imeli goste, sem hotel sedeti pri starejši sestri in se tako z njo vriniti v družbo odraslih. Kadar je ona kaj govorila, sem gledal na njene ustnice in se potem oziral na druge, da bi videl, kako je ona vplivala nanje. Vse, karkoli je ona govorila ali storila, se mi je zdelo, kakor bi to govoril ali storil jaz sam. Kadar so jo hvalili, sem od zadovoljstva zardeval, kakor bi bili mene hvalili. Bilo mi je nujno potrebno, da sem si lastil sestro, a Katja, ki ji je bilo to moje početje nedvomno nadležno, me je prenašala z izredno krotkostjo.

Spričo Lize, druge sestre, sem se, dasi je bila pet let starejša od mene, vedel nekoliko možato. Katjina družba me je dvigala nad Lizo. Lizo so božali po laseh in pokroviteljsko govorili z njo. A vpričo Katje je veljaven gospod strumno stal in trčil s peto ob peto! Seveda ni bilo tu zame kaj izbirati.

In še nekaj sem dognal in uganil, deloma zato, ker sem poslušal take pogovore in deloma po presoji svojega lastnega okusa: da je namreč naša Katica najlepša od vseh, da je kar krasotica. Bila je črnih las, bele polti, črnih oči in tenkih obrvi. Sredi drugih je bila Katja izredno čistega obraza in je vsa kar žarela in se blestela. Nemogoče je bilo, da bi človek kaj takega prezrl. In njen glas se mi je zdel kakor zvonček in hoja ena sam drznost. Kadar je Katja kaj važnega razmišljala in je hodila po sobi po prstih — tako navado je imela vse življenje — sem jo jaz kar oboževal.

Kadar sem ji bil le preveč nadležen, mi je rekla: „Počakaj, Kostja, se moram nekaj naučiti.“ Sedevala je pri knjigah, premikala ustnice, z levo roko pa je naglo — naglo svalkala šop las na sencu. Tako se je ona učila za šolo. Vzela je zvezek in pisala vanj, krčila kazalec na peresniku in si včasih s končkom jezika slinila ustnice. To se mi je zdelo zelo častivredno in važno in jaz sem nehote ponavljal vse njene kretnje: svalkal sem si lase in si oblizoval ustnice z jezikom. A ideal je eno — potvorba pa drugo. Katja je bila tako nedosežna zame ko nebo.

Kadar ni bilo Katje doma, je bilo vse dolgočasno in vsakdanje. Sprehajal sem se po dvorišču, risal, rezal z nožkom mizo, brskal med koleščki in vijaki neke stare budilke, ki so mi jo dali za igračo, bral sem „Robinzona v ruskem gozdu“ in se z mamó učil računstva. Čez poldrugo leto bi imel tudi jaz priti v gimnazijo. Saj sem bil že pripravljen zanj, a bil sem še premlad. Malo jezilo me je pa, da bo Katja gimnazijo že dovršila, ko bom jaz šele vstopil vanjo. Kako lepo — da bi zjutraj skupaj hodila v šolo! A bom moral hoditi samo z Lizo.

Čim se je sestra vrnila iz gimnazije domov, sem stekel na hodnik in jo gledal, kako si je slačila kožušček in šla v svojo sobo, da si pred kosilom umije roke. Z njo se je povrnilo življenje v hišo, mama se je nasmihala, pestunja je drsala s copatami, Savatjevna je ropotala s posodo. Katjin kožušček je dehtel po svežem zraku in snegu. Pri kosilu je Katja pripovedovala mami o sošolkah, o profesorjih — in vse je bilo tako

zanimivo. Izborno sem poznal vsa imena in vse poklice in sestrično življenje se mi je zdelo bogato in praznično in da lepšega sploh ni na svetu.

A mislim, da je bil ta del življenja moje ljubljene sestre zares najlepši. Kmalu sem se moral ločiti od nje, da se spet snidem z njo v popolnoma drugačnem okolišu, ki je bil ves muhast, težaven, časih brezmiseln. Če bi šlo, da bi človek zaukazal življenje: „Postoj!“ — in življenje bi se zares ustavilo, ali če bi se bilo mogoče povrniti v zgodnja leta, k vsemu lepšemu v preteklosti, kadar se vračamo k rodnemu bregu iz krivične, daljne tujine, tedaj bi si iz mnogih doživetih srečnih let zaželel tiste sreče, da bi bil spet otrok. In bi zrl na življenje še z neustrašenim pogledom, bi molil po domače, bi bilo še vse pred menoj in bi se še nič ne zgodilo in bi v duhu zidal španski grad iz obgorelih vžgalic in praznih lekarniških škalfic. Če bi bilo to mogoče — odrekel bi se celo najlepšemu, kar sem časih imel — svojim spominom!

8. U s o d a.

Večer. Mame ni bilo doma.

Na večer je bilo najbolj prijetno v jedilnici. Tam je visela velika petrolejka nad mizo, ki je bila pogrnjena s temnim, težkim prtom.

Vsi smo bili ondi: Katja s knjigo, pa ni baš zbrano čitala. Dalje Liza, ki je risala šopek cvetic. Vsak cvet je bil popolnoma pravilno postavljen, vsak listek je bil podoben vsem ostalim listkom, in če sta bili na desni dve marjetici, sta bili tudi na levi dve marjetici. Liza je bila zmeraj v vsem natančna, vsakdanja in dolgočasna. Meni je dala šestilo in papir. Ves papir je bil počekkan s krožki in sedaj sem jo s šestilom zbedel v nožico in sem čakal, kaj bom dobil za to. Pestunja je z neverjetno spretnostjo gatila peto nogavice in to delo je bilo že kar tako spojeno z njo. V sobi je bilo tiho, s tiktakanjem nihala je tekel čas mimo nas. Koliko let je imela naša pestunja? Ah — mnogo jih je bilo, kar v dve gubi je že zlezla naša pestunja. Dvignila se je in iztegnila roko do svetiljke — da bi luč malo privila. Katica se je ozrla iznad knjige.

„Sedi, sedi, jo bom jaz privila.“

„Hvala, Katica. Temno mi je; starih oči sem.“ Katja se je ozrla v svetiljkin plamen in vsa v mislih je vprašala:

„Pa koliko let imaš?“

„Koliko let? Ah, kdo bi vedel zanje, Katica! Lani so mi rekli gospa, da sem jih bila osem in sedemdeset — torej v devet in sedemdesetem. To je bilo lani. Bilo bi jih zdaj v januarju devet in sedemdeset, morda celo osemdeset. Vidiš, koliko let imam; veliko let.“

Katja se je natančneje zazrla v pestunjo in šele zdaj je prvikrat zapazila njene gube in šop sivih las, ki so ji silili izpod rute. Pestunja ni dala nikoli rute z glave in nihče je še ni videl razoglave.

„Dolgo si živel! Mnogo videla!“

Pestunja ji je odvrnila:

„Do-o-olgo živim! Pri nas so vsi dolgo živeli. Čas bo, da umrjem, Katica. Le to bi še rada doživela, da bi se ti omožila.“

„A morda se ne bom nikoli.“

„Kaj — nikoli! Ti si krasno dekle, zdrava si, nikoli ne boš zarjavela devičica. Samo da bi še gimnazijo dokončala.“

Katja se je zagledala v ruto pestunje in zamislila v to, kakšna bo ona, ko jih bo imela dvakrat po štirideset na plečih. Glejte jo, Katjo, kako sedi med služkinjami in se na vse huduje! Mimo hodijo ljudje, radujejo se in se pogovarjajo, a ona sedi nepremično med služinčadjo in molči. Ali — morda se omoži, pila bo čaj v nekakšni jedilnici, a nasproti nje bo sedel mož in si z žličko mešal čaj v skodelici in prigrizoval pecivo. A kakšen da bo tisti mož, tega si Katja ni mogla predstavljati.

„Slišiš, ljuba moja, vrzi mi karte, ali se bom omožila ali ne!“

„Pa kaj ti bodo moje karte! Morda bi kaj povedale, morda bi bilo pa tudi zaman.“

„Daj, daj!“

Pestunja je imela v svoji kamrici na polici karte v železni škatlici. S temi kartami je ona že dvajset let prerokovala, in ni hotela kupiti drugih, tako so se ji priljubile. Karte so bile že oguljene in počrnele. Karova dama je imela brke, pri „kralju“ je bil rdeči vogal do uhlja. Katica je vedela, da je ona „trefova dama“.

To „trefovo damo“ je položila na sredo in na njenem srcu je bila narobe položena druga, brez vogala. Pestunja si je oślinila prste, zakaj sicer ne bi mogla dati kart narazen. Na levi — pot, na desni — denar.

„No, kako kaže?“

„A kaj bi kazalo! Slabega ni nič, vse je dobro. Kamor boš odšla, ondi boš živela v izobilju. Pot bo brez dvoma — vse tri šesterke jo kažejo.“ Pestunja je še po starem imenovala karte: „bubi, piki, krajci“.

Na srcu je bil srčni kralj. A pestunja ni bila zadovoljna.

„Torej, kdo mi je usojen?“

„Zdi se, da ti je usojen premožen človek.“

„Star?“

„Zakaj bi bil star! Morda ne bo star, a bo imel premoženje, bo v letih, ne bo kakšen tepček. In plavih las bo.“

„No — in kaj še?“

„Pa kako bi jaz vedela! Morda se boš omožila z njim. Imeniten človek in nič razuzdan.“

„Kako — razuzdan —?“

„Razni ljudje so na svetu — še brezverci so. Žena sedi doma, on veseljači.“

„Kako — veseljači?“

„Tako — veseljači — kolovrati.“

„Na obiske zahaja?“

„Na obiske, pa v krčme, kaj vem!“

„Takega pa nočem, veš.“

„Kakršen je komu potreben, tako se pač živi z njim.“

Spet je prišla pot in še pismo. Katja se je za hip zamislila, kako potuje z ladjo ali vlakom, piše pisma mami, pestunji, tovarišicam. In poleg nje

sedi nekdo, neki nepoznani, dreza jo v roko, jo gleda, moti pri pisanju. pestunja ni bila zadovoljna s kartami. Veliko črnih kart, pikov in križcev, so obkrožale damo. Ena — upanje — je izšla. In ko je izšla vsa srčna barva, so ostale same težkoče, pa as in karova desetka. Denarja bo, a ljubezni ni videti, zaman je ležal kralj na srcu dame. Malo dobrega.

„No, kaj?“

„Pa kaj! Kdo pravi, da znam prerokovati! Karta pač leži, kamor jo denem, kdo bi ji verjel! Drugič bo pa spet drugače kazalo.“

„A zdaj ne kaže nič dobrega?“

„Kaj posebno slabega tudi ni. Čemu bi bilo slabo?“

No, pa tudi kaj posebno dobrega ni. Bogastvo — to je dobro. Ne rečem, da je denar sreča, pa brez denarja se tudi ne dá živeti.“

„Omožila se pa bom?“

„Pa zakaj se ne bi! Tudi brez kart se boš, in po kartah prav tako.“

„In bom — ali bom srečna?“

Tedaj se je pestunja razhudila:

„Srečo, ljuba moja, si človek sam kuje. Ljubi moža, viš, to je sreča. Z nebes ne pade sreča. In vse, kar povedo karte — neumnost!“

„Ali ti ne verjameš kartam?“

„Zakaj bi jim verjela? Saj tudi brez kart vem.“ In resnično: osemdeset let je preživela na svetu, kako ne bi vedela pestunja, kaj je sreča in kako priti do nje! Pa sama je bila poročena, dosti se je najokala v svojem življenju. „Poglavitno delo, Katica, je, da človek v gnanju za večjim ne spregleda manjšega. Kakor je komu usojeno. Kdor ima srce za bližnjega, mu je laže živeti. A nič bati se — usodi ne utečeš!“

Pestunja je zavzdihnila in odnesla škatlico s kartami v svojo omarico. Liza je pobarvala z zeleno, rdečo in rumeno barvo že tretji šopek cvetic in vsi trije so bili enaki: po dve marjetici na desni, po dve na levi. Jaz sem do konca polomil svinčnik v šestilu. Katja se je spet sklanjala nad knjigo. Pa ni gledala vanjo, pač pa na risbo namiznega prta — a tudi tega ni videla. Zamislila se je Katja —

Zunaj je zapel zvonec: mama se je vrnila.

9. Katja se je nekaj izmislila.

V naši hiši je bilo že od jutra vse zbujeno in nemirno. Mama je rožljala s ključi, pestunja je ropotala s predali, z omarami in skrinjami; večkrat se je prikazala Savatjevna in klicala mamu v kuhinjo.

Meni je bilo vse to všeč, a dejali so mi:

„Kostja, nikar se ne motaj zmeraj pred nogami!“ Značilno je bilo to, da so mi še pred kosilom dali kruha z gnjatjo in kozarec mleka: to je pomenilo, da bo kosilo bolj pozno. Jasno je bilo, da bomo imeli kakega gosta, kajti iz lave se je prikazalo vse namizno srebro, a iz trgovine so prinesli nekoliko steklenic vina. Vino smo pa imeli samo o Veliki noči, torej je bil ta dan nekaj prav posebnega. In zares je bil nekaj posebnega; sploh so bili vsi prihodnji dnevi precej nepojmljivi. Katja, na

primer, je več čas hodila po prstih in ni bilo moči priti do nje. Če si jo vprašal ne vem kaj, zmeraj je srdito odgovarjala ali sploh ni nobene rekla. Mama pa me je vedno odganjala, rekoč:

„Kostja, nikar ne moti Katicel! Pojdi se igrat ali pa kaj beri!“

Mama je večkrat šepetaje govorila zdaj s pestunjo zdaj s Katjo, zdaj spet je hodila objokanih oči okrog. Brez dvoma se je s Katjo nekaj zgodilo: vse je gledalo le njo, vse je vzdihovalo in zmajevalo z glavo.

Kaj se je prav za prav zgodilo, pa sem spoznal iz razgovora med mamó in pestunjo, ko sem nekoč prisluškoval:

„Čemu bi se mučili, gospa, saj gre vse svojo pot.“

„Ali vidiš, ona je še punčka; ničesar še ne razume.“

„Kaj bi razumela! Kaj takega niti razumeti ni treba.“

„Morda ga ona še ne ljubi ne.“

„Da ga ne ljubi! — Ga pač vzljubi, gospa, to ni nobena umetnost!“

„Pa za vse življenje, pomisli!“

„Seveda!“

„Da bi vsaj eno leto počakala!“

„Kaj bi čakala, gosal! Ona bi počakala, on pa ne bi mogel čakati, v letih je že in premožen je. Taki pa brž najdejo kako drugo.“

„Bog z njim — s premoženjem!“

„Gospa, nikar tako! Z denarjem človek vse laže živi kakor brez njega, posebno če je človek tako imenitne sorte.“

„Ne vem, kako da je vse to tako naglo prišlo. Zelo nepričakovano.“

„Saj to je še lepše. Ni človeka, da ne bi dekletca koj vzljubil, njej sami je on všeč; tovarišice, seveda, so ji zavidne.“

Govorili sta o Katici, ki si je nekaj izmislila, a mama ni vedela, ali je Katica pravo zadela. Sestra je pravkar dovršila gimnazijo. Bila je v sedemnajstem letu in meni se je zdela zadosti stara, seveda ne tako ko mama in pestunja. Moja ljubezen do sestre se tudi zdaj ni zmanjšala. Po moje je bila Katica sploh čudovita in nič se nisem začudil, da se je ona nekaj takega izmislila, česar mama ni pričakovala.

Dotični človek, o katerem sta govorili, da je bil zelo veljaven in premožen, je bil plavolasi inženjer Evgen Karlovič. V nekih dneh je večkrat zahajal k nam. Pa bil je starejši daljni znanec in meni še na mar ni prišlo, da bi si Katja izmislila njega vzeti za moža! Človek se poroča vendar s samimi dobro znanimi ljudmi! Katica je prav malo govorila z njim in ga samo gledala. On pa se je več pogovarjal z mamó in časih se je kaj pošalil z menoj.

Ta dan so pri kosilu posadili Katjo poleg inženjerja in vse ju je gledalo. Potem so začeli piti vino, meni so ga dali toliko, da se je pokrilo dno kozarca; ko smo pojedli purana, se je dvignil moj krstni boter Arkadij Petrovič, poljubil je mamó, nato je poljubil Katico — in tedaj so začeli vsi nazdravljati Katici in inženjerju. In zapazil sem, da se je Katica zelo prestrašila, toliko da ni zajokala, a inženjer je bil zadovoljen. Slednjič sem le toliko razumel, da je Katja sklenila omožiti se. Kar zdelo se mi je, da se bo že po kosilu poročila, in šele pestunja mi je pozneje razložila, da je bila to samo zaroka.

(Dalje prih.)

Čez visoke vrhove je potegnil ostri severni veter in šibal divje in nage boke visokih makedonskih gor. Mračno nebo je pritiskalo njihova temena. Pritlikavo grmičje je ječalo ob poti in šumelo v pisanem jenskem listju.

„Pasje vremel!“ je zagodrnjal orožnik in potlačil kapo globoko na obraz. Veter je gnal bodeče kapljice naravnost v oči.

„Če do noči ne pridemo do postaje, nas v teh gluhih klancih pojedjo volkovi,“ je dejal v odgovor njegov tovariš na koncu sprevoda.

Med njima se je spotikala in omahovala četa: tri ženske in dva moška. Od ranega jutra je lezel sprevod čez hribe in samotne prelaze. Do prvega večjega mesta je bilo dan in pol hoda. In ker je avtomobilska voznja draga, so jih gonili peš, od orožniške postaje do postaje. Včasih so dobili v premožnejši občini voz in par suhih kljuset. Takrat so jih naložili na poljski voz, ki je seveda odskakoval in se tresel po slabih kolovozih do meje sosedne občine.

Veter je bil vedno močnejši in dež vedno gostejši. Ženske so drhtele v premočenih, tankih oblekah.

„Uh, prokleta življenje!“ je spet zagodrnjal postarni vodja.

„Kaj se ujetaš, Rade! Ali danes prvič vodiš take ljudi čez te klance?“ ga nevoljno vpraša tovariš na koncu sprevoda, močan, mlad fant, z ostrimi črtami in ponosnimi očmi!

„Prvič ne! — — — Eh, že nekaj let jih vodim. Ali ne po takem vremenu. Poleti je prijetna pot; na vsaki postaji nas dočakajo z odprtimi rokami. To se pravi: ne mene, ampak dekleta. Uh, kako veseli prazniki so bil takrat. — — —“ je zamišljeno govoril vodnik.

* * *

Na meji v zavrženem mestecu so jih pobrali. Za širokim hrbtom brkatega vodje je stopal mladenič v kratkih hlačah in z golimi koleni. Zagorel obraz z zasanjanimi, rjavimi očmi in od vetrov zmršeni lasje so odlikovali svetovnega popotnika, kakor se je sam imenoval. V njegovem zelenem praznem nahrbtniku je ležala debela umazana knjiga, samo na prvi strani popisana. Vanjo je hotel zbirati podpise veljavnih ljudi križem sveta. Domačo državo je prepotoval s kraja na kraj in se napravljaj, da prekorači mejo, ko so ga zasačili spečega pod milim nebom v kopici sena. In ker ni imel gotovine za pot in ga oblast ni razumela, je romal zdaj peš v svojo domovinsko občino.

Ogorčen je bil in užaljen v svojem dostojanstvu. Stopal je molče s povešeno glavo. Ta prisilna vrnitev je pomenila konec njegove še nerojene slave in lepih pisanih prigodb, ki jih je sanjal čez dan in po noči. Na dnu srca se je tudi pomalem oglašal strah pred očetom in domom, odkoder je ušel. Pred očmi so se pomikale slike njegovih tovarišev, ki

se mu škodoželjno rogajo: „Ali si videl Azijo? Kje imaš kanov podpis? Obljubil si nam, da ga prineseš — — —“

Njegove močne, utrujene noge so trdo vdarjale ob kamenito pot. Srd je seval iz oči, nad katerimi je visel divji čop razmršenih in od solnca obledelih las. Še nikdar ni občutil v svoji krvi tako sladkega, vsemogočnega koprnenja po nedoglednih daljavah kakor danes, ko so mu pristrigli peruti.

„In vendar pojdem! — — — Na spomlad pojdem! Takrat se zelene steze in bele poti pod zlatim solncem in modrim nebom vijejo na vse strani. Svet je takrat lep in smehljač.“ Njegove sanje so bile tako žive, da je pozabil na okolico in čas.

Za njim sta šli dekleti. Držali sta se pod pazduho in s prostimi rokami krčevito držali povaljan svilen šal, s katerim sta bili ogrnjeni — a ga jima je veter neprestano trgjal iz rok. Z izmučenih obrazov je dež izpiral barvo. Pomodrele ustne so se tresle od mraza, črne, predrzne oči so prodirale dež pred seboj. Obe sta bili črnki, med petindvajsetimi in tridesetimi leti, nižjih okroglih postav.

„Pridrži no šal!“ je rezko ukazala močnejša.

„Prsti so mi odreveneli.“

V tistem hipu se je veter zagnal vanje in moker šal je vdaril v obraz tretjo, ki je šla za njima. Gnjusna kletev je bila vržena v zrak; za njo vreščeče psovke. Povorka se je vzburkala in zastala. Tovarišici sta se sprli. Oči so gorele v divjem ognju.

„Mir!“ je strogo ukazal vodja. Pahnil ju je narazen in na sredo postavil zasanjanega popotnika.

„Naprej! v korak!“ je poveljeval trdi, neomahljivi glas. In sprevod se je molče pomikal dalje. Izpod okovanih vojaških čevljev je tu pa tam odskočil kamen in z glasnim padanjem v nižino motil visoki planinski mir.

Tretja je bila zlatolasa deklica, ki še ni izpolnila dvajset let. Njena vitka postava se je spotikala za tovarišicama. Velike plave oči so se zalivale s solzami. Na bledem lepem obrazu ni bilo sledu o barvi. Prekrasni zobje so šklepetali in vse telo se je stresalo pod ostrim bičem mrzlega vetra. Tanka, ponošena obleka, iz katere se je cedila voda, se je tesno oprijemala kakor kip lepega telesa. Premrle roke so stiskale pod vratom izrezano jopico. Zbadalo jo je v prsih, čim dalje tem hujše so bile bolečine. Spreletavala sta jo vročina in mraz. Mishi so otopele v brezkrainem trpljenju. Za njo je stopal moški, srednje postave in starosti. Nič razločnega se ni dalo prebrati v njegovem ravnodušnem pogledu. Ves obraz so skrivale ostre ščetinaste dlake. Le široko, globoko izbrazdano čelo je kazalo, da se za njegovim zidom skrivajo živahni možgani. Nekaj suknjiču podobnega mu je viselo na hrbtu. Gola kolena so bila prebila hlače; na prsih je vihrala brezoblična, lisasta cunjica brez rokavov, ki mu je zalegla za srajco. Na golih nogah so bili z žico privezani ostanki čevljev.

Njemu je vreme silno nagajalo. Vse drugo mu je bilo malo mar. Na tihem se je veselil, da se ga je oblast usmilila, in da ga bo, kakor vse kaže, sprejela čez zimo na svoj ričet. Brundal je predse neko stáro, pozabljeno pesmico in korakal po njenem taktu. Večkrat se je obračal nazaj in govoril orožniku.

„Huda zima se pripravlja. Še malo, pa bo te gore zametel sneg. Vse poti bodo kakor izbrisane. V svojih postajah bodo čepeli orožniki, odrezani od sveta. Oni sami in volkovi.“ — — —

— — — „Prav praviš, samo mi in volkovi.“ — — —

„Ali bomo kmalu na mestu?“

„Noge me strašno bole,“ so se oglašale ženske.

„Mene tudi. Izza tistega vrha je postajal!“

„Kaj? še za tisti vrh je treba iti!“ je negodoval rezek glas spredaj.

„Molči!“ je ukazala utelešena oblast.

„Ta pred mano se opoteka,“ reče potepuh in s prstom pokaže omahujočo postavo pred sabo.

„Kaj se ne bi; poglej, v kakšnih olupkih ji tičijo noge. To niso čevlji za gorske klance.“

— — — „Meni se zdi, da ni vse prav z njo. Od jutra je samo molčala, ali zdaj stokal!“

„Ozebla je in mokra je tudi. Pa saj smo vsi mokri in vsem reže sapa do kosti. Ej, Rade! Na desno pod skalo zavij!“ je zaklical orožnik svojemu tovarišu spredaj.

Povorka se je ustavila v zatišju velike viseče skale. Sprti ženski sta pozabili na svojo jezo in sedli tesno druga k drugi, da vsaj malo ogrejeta premrle ude. Jeza in divjost je ugasnila v njunih očeh, ki so zdaj tele v globoki potrnosti. Zobje so šklepetali od mraza, telesa so drhtela od utrujenosti.

„Še dobro uro, pa bomo tam,“ je v tolažbo dejal brkati vodja.

„Uh, kako je mraz!“ je huknil pesti stari postopač.

„Prijatelj! Ali imaš kaj za pod zob?“ se je obrnil k mlajšemu orožniku svetski popotnik. Ta je odvezal svojo usnjato torbo in izvlekel iz nje hlebec trdega kruha. Molče ga je razrezal na enake dele in razdelil med svoje potnike. Planili so nanj kakor lačne živali.

„Ali veruješ, da zdaj prvič po treh dneh jem? Ob sami vodi in sadju sem živel zadnje dni,“ reče zgovorni brezdomec.

„Kaj bi ti ne verjel. — — — To ti ni prvič niti zadnjič,“ mu ravnodušno odgovori vodja. Potem se je pod skalo slišalo samo mletje zob in sladostno mlaskanje jezika ob dlesni. V mračnem kotu je tiho zaječalo, vitka zlatolasa potnica je omahnila na tla. Pred njo je ležal nedotaknjen njen kos kruha. Čeljusti so se ustavile sredi prijetnega dela. Plahe oči so se vse hkrati obrnile v kot.

Pozabili so na glad in utrujenost. Tudi orožnika sta pozabila, da sta zgolj utelešena postava in oblast. Priskočili so vsi, vsak bi bil rad pomagal. Mladi orožnik je razprostrl svojo šotorsko plahto in oprezno položil nanjo onesveščeno dekle. Vodja je slekel svoj plašč in jo pokril

z njim. Dekleti sta prinesli vode iz studenca in ji močili obraz. Stari brezdomec ji je božal potne mrzle roke.

„Kaj pa ti je?“ so izpraševali vsi vprek, ko je odprla svoje velike, od vročice bliskajoče se oči.

„Boli, — — — prebada — — — tu — — —,“ je šepetala bolnica in krčevito grabila mokro bluzo na golih prsih.

„Pljučnica!“ je ugotovil izkušeni postopač.

„Kako se je zgodilo?“ sta vprašala orožnika mladi ženski.

„Kako da se je zgodilo — — —? Že nekaj dni je kašljala. Slaba je bila, zadnje čase ni sprejemala gostov in ni pela z nami zvečer. Ona ima najlepši glas med nami in lepa je. Ko smo prišle tja, je vse norelo za njo: gospodar je bil zadovoljen, cele noči je teklo vino od miz. Me je zato nismo marale.“

„Ne vprašam te, če si jo marala ali ne; govori dalje!“ je mračno ukazal mladi vojak.

„V soboto je po dolgem času zopet pela. Radi nje je nastal pretep.“

„In zastran tebe!“ seže mlajša v pogovor.

„Molči!“

„Potem so prišli orožniki in zdaj smo tu,“ je končala svoje pripovedovanje starejša.

„Rade! Kaj piše v sprevodnem listu o njej?“

„Počakaj,“ dé stari vojak in na steni razgrne neke listine.

„Piše, da je šla s šestnajstim letom od doma. Mati pokojna. Oče delavec, brez stalnega zaslužka. — — — Službe v Skoplju; pa brezposelna, pa točajka v majhnem baru, in nazadnje pečat sramotnega obrta. — — — Tako je to. Z lepimi obljubami so zvabili otroka v svet. Službe, sijajne plače; ko je bila doli, so ji vrinili v roke knjižico. — — — Ej, svojim gospodarjem so te kakor molzne kravice. Koliko takih sem že videl in vodil! Bog pomagaj!“ — — — je končal glasno svoje misli Rade. Mlajši je odvezal svojo čutaro in dal bolnici ruma.

„Pij, pij! nesreča,“ jo je hrabil robati vojak.

„Kar požiraj, pogrelo te bo!“ ji je govoril stari postopač in požiral sline od pogledu na nebeško pijačo, ki mu je bila v tem hipu najvišja želja. Vojak je opazil v njegovih očeh neizmerno poželenje in mu smehljuje ponudil čutaro. Pobožno jo je sprejel, in še bolj pobožno se je zahvalil, ko jo je vrnil.

Pod skalo je zdaj zavladal težak molk, pridušeno trpljenje je plalo v njem.

Stari, brkati orožnik se je globoko zamislil. Pred leti, ko je bil pri izpitu, jim je častnik govoril o človeški družbi in njenih škodljivcih.

„Kaj so in kakšni so, škodljivci človeške družbe, Radoslav Srebotnik!“
„To so tatovi, delamržni ljudje, vlačuge, ubijalci, sleparji in druge vrste zločinci.“

„Dobro si odgovoril, Radoslav Srebotnik,“ ga je pohvalil častnik. Pokorno je Rade vdaril s petami, pozdravil in rekel: „razumem“, dasi mu ni bilo vse popolnoma jasno, kaj je prav za prav človeška družba.

In zdaj si je Rade postavil vprašanje: iz česa sestoji ta družba? — — — „Iz ljudi, iz trgovcev, kmetov, gospode, vojakov in obrtnikov. To so torej ljudje. Pošteni ljudje! Zapomni si, Rade! — — — Kaj pa ta modri, stari potepuh? Ali on ni človek, po božji podobi ustvarjen? In ta dekleta, — — — spadajo v družbo ali ne? — — — Sam Bog me razsvetli. — — — Njegove misli so se upirale in razvijale! Vsak obrtnik ima pravico na svoj obrt. Zato ima nad vrati tablo. — — — Za tablo in za pravico plača. — — — Vlačuga pa ima knjižico. Pošteno plačuje pravico in zdravnika. — — — Kdo pa daje pravico? — — — Oblast! — — — Kdo je podpisal knjižico in vdaril na njeno prvo stran veljaven pečat? — — — Zopet oblast!? — — —“ Misel se je ustrašila. Nikdar ni hodila samo-svojih poti.

„Oh, Kristus pomagaj!“ je zaječal hkrati mož in obrisal potno čelo. Vendar je uporna misel dolbla dalje.

„Pa je bil rekel gospod častnik, da so taki ljudje kakor plevel med žitom in da se mora plevel s korenomo izriti. — — — To se pravi, zlo v začetku udušiti. — — — Pomeni, uničiti tatove, potepuhe, vlačuge in druge vrste zločince. — — — Dobro, — — — ali vlačuga ima pisano pravico! — — — Koren je globlji. — — — Potemtakem ubij družbo! — — — Uh! — — —“ se je ustrašil Rade svojega strašnega dognanja. Vse misli so se mu zmedle.

„Pavle, pojdemo!“ je zaklical svojemu tovarišu. Obenem je sklenil, da ga ob priložnosti povpraša za svet v svojih težkih mislih. Pavel je bil mlad, izobražen fant. Zato ga je priprosti, stari Rade jako spoštoval.

„Ti, svetski popotnik, in ti, veseli plahodrin, hosta vzela bolno deklo v svojo sredo! Lepo jo podpirajta in pazita, da se ji kaj ne pripeti. Ti, za máno, a ti pred kaplarja. — — Tako! — — Stopaj!“ je poveljeval. Dež je pojenjal. Gosti oblaki so se sprijeli vrhov in se valili vse niže kakor strašne pošastne gore, ki groze uničiti vse, kar jim je na poti. Iz doline je tipal mrzav vse više.

„Le nasloni se name, ti revica naša! Še malo pa smo tam. Toplo je pri njih, vroč čaj nas čaka in večerja morebiti!“ je hrabil in tolažil capin plavalaso deklo, ki je molče kakor v snu omahovalo med njima.

Svetski popotnik je začuden opazoval vse skupaj in v njegovih možganih se je gnetlo vse polno novih misli. Dekle je viselo ob njegovi roki, lepa glava je med hojo zadevala njegovo ramo.

„Kako je lepa in kako nesrečna.“ Toplo čuvstvo se je zganilo v njegovi duši.

Pot je šla strmo nizdol. Dekle je zaječalo in se zgrudilo. Curek svetle krvi se ji je pocedil iz ust.

Povorka se je vznemirila. Ženska, ki je stopala prva, se je opotekala v stran. Njen ostekleneli pogled je prodiral temačno nebo, obraz se je skrival v strašni bolečini in divji neutolažljivi jok je pretresel zrak. Pošastna, nezapopadna boleost je planila iz dna zavrženega bitja, kjer se je stekala dolga leta sramote in trpljenja. Planine so odbijale jok v tisočerih odmevih.

Rade si je z rokami pokrtil obraz. Njegovi košati brki so trepetali. „Ah, družba prokleta!“ Zdaj mu je bilo vse jasno in prekel je človeštvo. „Ne tuli, nesrečnica!“ je zapovedal kapral z glasom, ki je hotel biti strog, a se je lomil v grlu.

Svetski popotnik se je popolnoma zmedel in stopical okoli onesrečenega dekleta.

Takrat je stopil mladi orožnik mednje, pobral na tleh ležeče dekletke in jo stisnil v svoje naročje. „Naprej, naprej! — — — Stopaj!“ je gremel njegov mogočni glas na čelu povorke. Rade se je pribral trdo in stopal za njimi.

— — — — —
Na pomočju se je prikazala lepa, bela hiša. Razsvetljena okna so prijazno mežikala v mrak. Pred njo je stalo nekaj mladih orožnikov in jim veselo klicalo nasproti. Ker ni bilo odgovora, so začeli zabavljati.

„Kaj pa hodite kakor pogrebci. Ali se tako vodijo vesela dekleta? — Ej! Ej! Rade brkati! Ej! Pavle hrusti!“

Povorke se je vzpela do vrat.

„Kaj vraga, kaj pa vam je? Zakaj ne privoščita svojim tovarišem prijazne besede?“

Pavel je s svojim tovorom stopil pred nje. „Dekle umira, fantje!“ —

„Kaj — — —? Začuden, prestrašeni pogledi. — — — In že je stal sam pred vrati. Sam stražmojster mu je odprl.

„Sem jo položil!“ je dejal stari vojak in pokazal nizko železno posteljo. Zlatolasa je široko odprla svoje kakor nebo plave oči in nepremično strmela v Pavla, ki je stal ob njeni postelji.

Pomodrele ustnice so zašepetale. „Pri naši podružnici zvonijo. — — —

Ali slišite? — — — z vsemi tremi zvonovi. — — —

Pavel jo je gledal z začudenimi očmi. — — —

„Rojakinja!“ je zavpilo v njem in presunila ga je ostra bolečina. Grlo se mu je stisnilo, njegova drhteča roka je božala njene kodre.

„Ti bledeš, ptičica nesrečna!“

„O ne, zvonijo, zvonijo! Ali ne slišiš kako lepo. — — — Veter nosi glasove naravnost v našo vas. — — — Poslušaj! — — — k pogrebu zvonijo.“

Vrglo ga je kvišku, zbežal je ven in vihral po planini dolgo v noč.

V vojaški sobi je ugašalo mlado oskrunjeno življenje.

Blažen mir je osvetil njen obraz; žarek sreče se je utrinjal v umirajočih očeh. Predsmrtna misel je še vedno šepetala. „— — — O, jaz slišim zvonove, domače zvonove. — — —“

Rade je prižgal ogorek stare sveče in se s tresočo roko široko križal.

Ženski sta klečali ob vyznožju postelje in zamolklo ječali.

Umirajoča se je dvignila, se nasmehnila in omahnila nazaj, lepa in čista v smrti, kakor nedotaknjen cvet.

Stari narednik je odtrgal z okna skromen cvet in ga ji zataknil v goste lase. Mrki in resni so stali mladi orožniki v hodniku pri vratih. — Visoka noč je kraljevala z globokim mirom nad planinami. Od daleč je prihajalo škripanje voza, ki se mu je mudilo po svoj žalostni tovor.

Pesem betona,
 pesem železa in bron,
 pesem je siva.
 Lica obliva
 smrtna jim zona:
 „Lačni smo, lačni,
 trudni brezdolja in mračni.“
 Žena in mož postojita.
 V dalji se svita.
 Ženi je silno težko,
 ženi postane slabo,
 krči se, vije . . .
 Fantek zavpije.
 Veter zapiha hladan,
 zgane se veja zavita,
 solnce prisije čez plan,
 mati poljubi otroka,
 skoplje ga v vodi potoka.
 Kam pa sedaj?
 Tuj jim je kraj.
 Cesta odpira jim svoje daljave,
 gozd jim ponuja brezmejne goščave.
 Mati zajoče: „Otroček nesrečni!“
 Polje zastoče: „Brezdomec boš večni.“

Pomen ženskega dela v domačem in narodnem gospodarstvu.

Minka Govékarjeva.

Dne 8. febr. t. l. je na prošnjo Zveze gospodinj, odseka Splošnega ženskega društva v Ljubljani, predavala predsednica Zveze čehoslovaških gospodinj, pisateljica raznih gospodinj, organizatoraka itd., ga. Ružena Černa* o poenostavljenju gospodinjstva, o pravnem štedenju ter o udeležbi in pomenu žene v domačem in narodnem gospodarstvu. To so vprašanja, ki morajo zanimati vsako našo gospodinja. Zato podam tu na kratko glavne misli iz predavanja znamenite čehoslovaške gospodinj, ge. Černe.

Težnja po premissljenem poenostavljenju gospodinjstva se kaže več ali manj že po vsem kulturnem svetu. Možje so poenostavili delo v industriji, žene so prenesle racionalizacijo tudi v gospodinjstvo.

Gospodinja si mora delo umno razvrstiti po natančno ugotovljenem načrtu. Vedeti mora, koliko časa potrebuje za izvršitev vsakega posameznega dela; pozabiti pa ne sme pri tem na potrebni počitek ter na duševno razvedrilo. Žena bodi gospodar dela, ne pa njegov suženj. Samo ono gospodinjstvo je polno veselja, ki gospodinjje ne izčrpava in ji ne jemlje poleta in zanimanja za vse, kar je lepo.

* V 6. številu minolega leta je Ženski Svet prinesel obširno študijo njenega plodnega življenja in delovanja.

Najprej je treba v gospodinjstvu odstraniti vse, kar je nepotrebno, da žena ne bo imela čezmernega tekanja semintja. Pohišstvo naj bo gladko ter enostavno zlasti v kuhinji, ki naj bo majhna. Miza in omara za posodo naj stojita blizu štedilnika, takisto vodovod. Posoda vsa v omarah, da se ne zapraši. Miza, klop, likalna deska naj imajo primerno višino, da se gospodinja ni treba po nepotrebem iztegovati. Kadar le mogoče, treba pri delu sedeti. Krčne žile in druge bolezni so samo posledice prekomernega stanja in tekanja.

Ker se gospodinjstvo vedno enako ponavlja, ga moramo razdeliti na potrebno vsakdanje delo, na delo, ki ga je treba opraviti od časa do časa, in na tako imenovano veliko delo. Delo treba oddeliti določenim osebam in na določene ure.

Važno je, da ima vsaka stvar samo en določen prostor; kdor jo je uporabljal, naj jo po uporabi takoj zopet spravi tja, kjer jo je vzel. Red in čistost pomnožujeta vrednost vsakega poedinega predmeta in ga dolgo časa ohranjata. Od reda in snage šestokrat zavisi sreča v rodbini. Stanovanje mora biti prijeten, solnčen dom, kamor se mož in otroci po storjenem delu vedno z veseljem vračajo. Žena naj priznava možovo delo prav tako, kakor si želi, da bi mož spoštoval in uvaževal njeno delo. Mož je glava družine, žena pa naj bo njena — duša.

Kar se tiče gnotne strani gospodinjstva, mora žena poznati finančno moč svojega moža in njegove gospodarske razmere. Mož pa ne sme dajati za gospodinjstvo premajhne zneska svojih dohodkov. Večen boj in skrb, kako izhajati s pičlo vsoto, ubijata ženo telesno in duševno.

Na čehoslovaškem dajejo gospodinjске in družinske šole dekletom dobro podlago za vodstvo gospodinjstva. Takih šol je vedno več in več. Časopisi pa so brez izjeme uvedli rubriko za gospodinjstvo. Na ženah je, da si v svojo lastno korist poenostavijo delo v stanovanju in kuhinji, da se iznebe nepotrebne navlake, da čim največ uporabljajo plin, elektriko in druge praktične moderne naprave ter izpopolnjujejo svoje znanje s pomočjo dobrih gospodinjških knjig in časopisov.

Jako potrebno je, da si gospodinja vpisuje vse — tudi najmanjše — dnevne troške v posebno knjižico, jih sešteva in odšteva od imetka, ki ga sme porabiti tekom meseca. Tako nadzoruje samo sebe, ali ni prekoračila proračuna, in lahko vsak dan sproti dožene, kje bi mogla še kaj prištediti.

Štedljivost je posebno danes prava umetnost. Varčevati moramo za bodoče večje izdatke za doraščajoče otroke, za izobrazbo otrok, za primer bolezni in smrti, za primer nezaposlenosti ali nesposobnosti za delo ... Kupuj vedno le najpotrebnejše, plačuj po možnosti z gotovim denarjem. Na upanje jemlji le v skrajni sili in samo toliko, kolikor neobhodno potrebuješ. Varuj se plačevanja na obroke! Izbiraj prvovrstno blago, ki je zato trepžno, — a poizkušaj ga dobiti po zmernih ceni. Imej vedno pred očmi ceno, ki si jo morala plačati za vsako posamezno stvar; s tem se naučiš varčno postopati ž njo in jo ceniti. Tudi otroci naj vedo, da je denar težko zaslužiti; vzbujati moramo v njih zmisel za vrednost denarja in vsega onega, kar ž njim kupimo. Ne puščajmo nikoli otrok, da bi kvarili pohišstvo, da bi lezli po stolih in divanih, pisali po stenah in vratih, razmetavali papir po tleh itd. Učimo jih, da si sami čistijo obutev in obleko, urejajo sobo in sploh pomagajo pri domačem delu. To velja za deklice in dečke, saj nikako delo ne ponižuje človeka.

Kupuj in kuhaj le toliko, kolikor res potrebuješ, da ne bo mnogo ostankov; morebitne ostanke porabi nanovo. Glej, da se nobena stvar ne pokvari in uniči. Varčuj tudi s kurivom ter kupuj premog boljše vrste, ki je izdatnejši. Vse odpadke po možnosti sežigaj, da ti ne delajo navlake, smradu in se v njih ne zarezja mrčes.

Gospodinja, ki hoče varčevati, naj se ravna po načelu: trudi se, da zaslužiš denar, prizadevaj si, da denarja prehitro ne izdaš, glej, da kupljeno blago čim najboljše izkoristiš in ga dolgo časa ohraniš.

Važno je varčevati s časom: Pravilo čas je denar, naj ima razumna gospodinja vedno pred očmi in tudi otrokom ter vsej družini naj ga izkuša vcepiti. Dobro pa hitro delati, to bodi geslo vsej hiši. V prihranjenem času lahko izvršiš drugo delo ali pa ga porabiš za počitek ali razvedrilo.

Štedi končno tudi z zdravjem, ki je najvišje bogastvo. — —

Ne zaničujmo pare, kajti iz par se sestavljajo dinarji. Le štedljiv in delaven narod, narod, čegar blagostanje raste, uživa priznanje in uvaževanje drugih narodov...

Poleg velike važnosti, ki jo imajo žene kot matere in vzgojiteljice otrok ter kot gospodinje, imajo za državo izreden pomen tudi kot konsumentke in nakupna moč.

Ob koncu 19. stol. je bilo dve tretini industrije na Češkem v nemških in židovskih rokah. Dr. A. Braf, največji češki narodnogospodarski teoretik, bivši minister, je opozoril na neprecenljivo važnost gospodarske samopomoči. Češki narodni svet je sprejel češko narodno gospodarstvo za svoj program in na njegovo vzpodbudo se je ustanovila narodno-gospodarska enota v zaščito češke industrije in trgovine. Skrbno sestavljen seznam je pokazal, da bi Čehi večino dnevnih potrebščin lahko dobivali pri producentu Čehu, a so jih vendarle kupovali od tujcev.

Zavedne žene so hitro spoznale, da bi vse težnje najboljših čeških mož ne imele v češki gospodarski samopomoči nobenega uspeha, ako bi se ne bile zavzele za domače izdelke predvsem žene-gospodinje. Žene predstavljajo 70% nakupujočega občinstva, skozi njihove roke gre skoraj ves zaslužek mož; žene, ki vodijo izdatke, imajo možnost, da določajo, zakaj, komu in kam se denar izdaja. To je tisti velikanski pomen žen v narodnem gospodarstvu.

Vojna je pretrgala delovanje narodnogospodarske enote. A danes se razmere precej iste. Češka trgovina, obrt in industrija ne morejo uspevati, ako jih žene ne bodo z nakupom podpirale, ako ne bodo dajale prednosti domačim izdelkom in vršile tako svojega narodnega poslanstva. Ni dovolj, da žena varčuje za svojo rodbino, gospodariti mora še v korist naroda s tem, da kupuje blago njegovih pripadnikov in članov. Od narodno-gospodarske zavednosti žen je odvisen razvoj naše industrije, trgovine, in obrti, glavnih virov bogastva. Zato morajo žene tudi sedaj razumeti, da je njihova sveta dolžnost, vedno in povsod zahtevati in kupovati le domače izdelke. Denar, izdan za tuje blago, odhaja v tujino, denar za naše izdelke ostane pri nas doma in množi blagostanje naših ljudi. Ako naročamo in kupujemo tuje izdelke, jemljemo zaslužek našim delavcem in producentom ter zavestno delamo škodo lastnim otrokom, ki morajo v naši državi, v naši industriji, trgovini, poljedelstvu, obrtu in uradih iskati in najti svoj bodoči kruh in svojo eksistenco.

Žena lahko dela čudeže s svojim sodelovanjem v narodnem gospodarstvu. Nemške žene so popolnoma razumele po vojni svoje naloge; strogo izvajajo princip nakupovanja samo nemških izdelkov; po njihovi zaslugi se Nemčija gospodarsko in tudi politično dviga. Gospodarska samopomoč pa se oznanja in izvaja tudi pri močnih in bogatih državah, kakor v Angliji, Franciji, na Švedskem, v Italiji in drugod. Tembolj jo moramo upoštevati v naši mladi in gospodarsko šibki državi.

Bričajmo se vsestransko, da se izboljša socialni položaj našega delavca in industrijalca s tem, da naročamo njegovo delo, ki je pogoj za njegov obstoj. Žene imamo bodočnost svojih otrok in svojega naroda v svojih rokah. Ako razvijemo svoje moči na polju narodnega gospodarstva, ga gotovo pripeljemo k življenju, bogastvu in k moči... „Jugoslovenke, tudi v vaši

državi je vsega dovolj. Spoštujte, uvažujte in priznavajte domače delo, kupujte samo domače izdelke. Poskrbite, da se razcveto domača industrija, obrt in trgovina, kajti le v vaši državi, pri vaših podjetjih, v vaših uradih in ustanovah, v vaši trgovini in vaših šolah najdejo vaši otroci kruha in zaposlitve ter uveljavijo svoje strokovno znanje.“

S temi besedami je završila predavateljica svoja izvajanja in mnogoštevilno navzoče poslušalke so ji navdušeno pritrjevale.

Kmečka žena, njeno delo in zdravje.

Dr. Eleonora Jenko-Groyerjeva.

V našem slovstvu najdemo veliko resnično lepega in vrednotnega o naši kmečki ženi. Ona slovi po svojih čednostih, po nrvdnosti, zvestobi in ljubezni do svojcev, po usmiljenosti do trpečih, po radodarnosti, gostoljubnosti in prijaznosti do vsakogar. Čut človeškosti ji je lasten. Tako tudi srčnost; kadar zahteva potreba, da brani dom in svojce v nevarnosti, bodisi pred tatovi ali ognjem, vodo ali živaljo, se žrtvuje do skrajnosti. Na Gorenjskem je neka ženska rešila svojega moža pred besnečim bikom s tem, da ga je zmamila nase z rdečo ruto. V drugem kraju je žena potegnila tujega otroka iz gnojnice, v tretjem primeru je izvlekla bolno mater iz goreče hiše. Takih činov zgledne srčnosti in iskrene ljubezni je vedno še dosti med kmečkimi ženami. Saj je zapisano o Babji Gorici pri Laverci, kako so kmečke žene zapodile sovražnega Turka, da ohranijo domove možem in otrokom.

Globoko pristni materinski čut je postavil kmečko ženo v središče svojcev. Ona je zaupnica, priprošnjica in zavetnica otrok v sreči in nesreči. Zato je nenadomestljiva vrzel, ki nastane, kadar jo ugrabi smrt.

Telesna brhkost in čvrstost naše kmečke žene je svoj čas slovela za mejo naše ožje domovine. Utrjena v delu, vajena od malih nog naglega in ročnega kretanja, živeča v ličnih vaseh sredi prirode, je gospodinjala pri ognjišču, v izbi, v hlevu in na polju. Učila je otroke in posle dela in pridnosti ter jim kazala vzoren primer. Kolikor je prigospodinjila pri mleku, piščancih, prašičih, kolikor je napredla za platno, je bilo njeno, s tem je razpolagala po svoji uvidevnosti ter je večkrat s trudom svojih rok dvignila in napolnila domačijo. Možu je bila pomočnica, lajšala mu je skrbi, podpirala ga z nasveti svojega v trajnem delu zbistrenega in preudarnega uma.

Svetovna vojna je kruto spremenila gospodarske razmere kmečke žene. Morala je prevzeti vsa težka moška gospodarska dela, ko je šel mož v vojno. Zdelo se je, kakor da so njene moči neizčrpne; od rane zore do pozne noči se je trudila za vzdrževanje gospodarstva; pri tem so ji morali pomagati tudi otroci. Kmečke žene in dekleta so orale zemljo, jo okopavale, gnojile, sejale, žele, mlatile, spravljale žito in poljske pridelke, kosile travo, sekale, nakladale in vozile drva iz hoste, kovalle konje, odpravljale živino itd. Prodajale so domače pridelke in živino, v kolikor jih ni odjemala oblast, pokrivalo so dolgove in prigarale še kak denar za hude čase. Iz prejšnje gospodinje se je kmečka žena pretvorila v delko in hlapca, posebila gospodarja in služinčad in zdelo se je samo ob sebi umevno, da doma vse živi kot poprej v mirnih, zadovoljnih časih. Pritrjevale so kimali možje, prišedši domov na dopust, zadovoljno so počivali sinovi. Imeli so zanje le eno besedo: „Le delaj, saj si zdrava in močna in nisi v nevarnosti za življenje, kakor smo mi na fronti; saj ste ženske zato na svetu, da trpite in potrpite.“

Starček v pristni gorenjski narodni noši. (Fot. Avgust Blaznik, Škofja Loka.)

Da-li sta zdravje in telesna moč kmečke žene res neizčrpani? Poznejša doba je pokazala marsikaj. Posledice so zadele mnoge kmečke žene, bodisi dekleta v najnežnejši mladosti polotroških let, bodisi žene v zreli dobi in tudi najstarejše. Mladostne žene in deklice v razvoju so od naporenega dela dobile srčno hibo, telesne nadloge i. dr. Nezadostna in večinoma za otroško dobo neprimerna prehrana je znatno ovirala razvoj; deklice so zaostale v rasti. Delovanje spolnih žlez se je vsled nerazvitosti zakasnilo za tri, štiri leta. Trpelo je živčevje mlajših; pogosto se je pojavljala božjast, ples sv. Vida in druge živčne bolezni, ker se je telesna odpornost trajno manjšala. Posebno razvidno je bilo, kako je odpornost prizadeta, o priliki, ko so se raznesle razne kužne bolezni: griža, davica, ošpice, legar, španska in druge, katerim je podleglo mnogo otrok in odraslih. Jetika si je kar izbirala svoje žrtve, ravno tako pljučnica. In ko so se vračali ranjenci in trajno bolni invalidi, je bilo gorja polno. Delo se je kopicilo in kmečka žena mu je brez ozira na svoje zdravje

Starica v pristni gorenjski narodni noši. (Fot. Avg. Blaznik, Škofja Loka.)

in moči skušala biti kos. Toda od napornega okopavanja, nakladanja, težke noše na glavi ali hrbtu so se mišice udajale in je trpelo drobovje. Pojavljale so se trebušne kile, znižanje ali celo izpad maternice. Trebušne mišice pri ženskah trajnega napora ne zmorejo, ter se prej ali slej raztegnejo, da nastanejo med njimi ali kitami odprtine, skozi katere uhaja del črevesja, ki ga bolnik ali bolnica otiplje kot mehko oteklino, katera zleze pri ležanju nazaj v trebušno votlino. Če se bolnik ne zmeni za kilo in dalje opravlja težka dela, se kila lahko zadrgne in se nevarnost poveča do nujne operacije. Znižanje maternice in njen izpad pri ženskah srednjih let, kakor tudi pri starikah, spada k posledicam pretežkega dela. Zelo škodljivo je tudi prerano vstajanje po porodih, če tudi se žena počuti kar najboljše in je drugače zdrava. V poznejših letih se vse to maščuje. Najkrajši čas za počitek porodnice je devet dni, pa malo kmečkih žena si zamore privoščiti toliko časa za počivanje, da se po porodu maternica zopet pravilno povrne v pravo lego.

Skoraj povsod imajo na kmetih navado, da dajejo porodnici „za moč“ vino ali brinjevec ali drugo žganje zato, da poprej vstane. Kmečka žena bi se morala varovati vsaj ob tem času in ob dojenju vsakega alkohola, ki je le bič za srce in požene obtok krvi tako, da marsikatera žena po porodu izgubi še enkrat toliko krvi, kakor jo vzame porod. Uživanje opojnih pijač vpliva tudi na mlečne žleze ter se mleko zasuši, da mati ne more dojiti otroka. Na dojenčka vpliva mleko, ki je zastrupljeno od alkohola, kar najslabše. Otroci, katere so dojile žene, ki so bile vdane pijači, so pokazali že do šestega leta strast od alkohola. Razen tega so taki otroci silno občutljivi na živcih; tako n. pr. jih je pri cepljenju koz napadla božjast, medtem ko zdravi otroci niti ne opazijo, kdaj so bili cepljeni. Vsega zla, ki ga povzročijo žgane pijače, ni mogoče na kratko navesti. Posledice se opažajo pri vedno bolj pešajočih rodovih. Zato si morajo kmečke žene pomagati same in s pravilno prehrano obvarovati sebe in svoj rod slabih posledic škodljivega strupa. Saj se marsikatera kmečka žena zaveda, da je največji zaklad, katerega zamore pridobiti, zdrav in čil rod. Brez zdravja ni napredka, ni blagostanja. Tega naj kmečka žena nikdar ne pozabi, kajti v njenem delu je gonilna moč našega narodnega gospodarstva. Dobra gospodinja, zdrava mati podpira tri vogle hiše in domovine.

Kakšno zdravstveno postopanje je potrebno za kmečko ženo, da sebe in otroke ohrani čile in zdrave? — Zrak, voda in solnce so glavni činitelji v zdravstvu; snažna, suha stanovanja, snaga telesa, obleke in nepokvarjena, sveže skuhana hrana, to so temelji zdravja. Omenila sem, da je ženski naraščaj po vojni utrpel na razvoju radi prenapora in slabe prehrane. Temu je pripisati tako pogosto jalovost med mladimi ženami.

Nekaterih zunanjih poškodb se kmečka žena s pazljivostjo pri delu lahko obvaruje. Za pogoste opekline z vrelini tekočinami mora vsaka gospodinja imeti za prvo pomoč mešanico olja z apneno vodo, s katero takoj namaže opečeno kožo. Vhodi s poljskimi vilami ali raznim umazanim železnim orodjem, kakor bodoče žico, nožem, škarjami, s pločevino itd., naj se takoj izperejo z lizolovo raztopino (1 žlica na 1 liter vode), pa zatem obvežejo s čisto krpico. Večje poškodbe pri poljskih strojih, rezane rane, se tudi najprej izperejo in nad mestom poškodbe preveže ud, da ne odteče preveč krvi, dokler bolnik ne poišče zdravniške pomoči.

Izpahi členkov naj se ne popravljajo doma, ravno tako prelomi kosti, ker se z neveščim postopanjem le škoduje bolniku.

Žile krčnice na nogah, ki imajo za posledico še globoke, gnoječe rane, ne nastanejo samo od premnogih in težkih porodov, od težkega dela, od stanja v kuhinji itd., njih postanek pospešuje tudi uživanje alkohola. Vnetje kolena in mnogokrat tudi udnico lahko prepreči kmečka žena, ako pazi, da se ne prehladi na vlažni zemlji pri poljskem delu ali ob vodi pri pranju. Primerno oblečena mora biti vsaj tista, ki ni redno utrjena proti mrazu, vlagi, vremenskim spremembam.

Slednjič je treba priporočiti kmečki ženi, naj se zanima za gospodinjске težave in za pouk o zdravstvu. Ta pouk bi ji omogočil, da si pridobi potrebno znanje o prvi pomoči, zdravstvenem postopanju s seboj in z otroki, da se nauči spretnosti, potrebne v vnanjem življenju, ki bi jo do gotove meje obvarovala onemoglosti.

Jugoslovanske univerze razpisujejo vsako leto svetosavske nagrade, ki se podelijo dijakom za najboljše sestavke o danih temah. Na beograjski univerzi se niso mogle letos podeliti nagrade iz nič manj kot 15 fondov. Dijaštvo ali sploh ni predložilo svojih del ali pa predloženi sestavki miso bili vredni nagrade. Značilno in obenem posebno žalostno je dejstvo, da ni bilo podeljeno darilo 1500 Din za temo: „Žene književnice v jugoslovanski književnosti“ ter „Žena v naši novejši drami in romanu“. Obe temi sta bili razpisani za dijakinje! Kakor nas mora veseliti to, da je univerza začela uvaževati tudi vprašanja iz ženskega dela, tako nas mora žalostiti dejstvo, da se ženska mladina ne zaveda ne važnosti te pridobitve ne dolžnosti do študija ženske literature.

Letos je uredništvo „Jutra“ poslalo lanskim maturantom z vseh ljubljanskih gimnazij različna vprašanja glede izvenšolskega zanimanja. Od 30 osmošolk na mestni ženski realni gimnaziji*) jih je odgovorilo 29. Med temi sta se samo dve zavedli, da sta ženski. Ena piše: ... Nadalje se bavim z agitacijo za žensko osvobojo. Zgodovina dokazuje, da oživotvori idejo le splošna želja po uresničenju ideje — torej je treba najprej prepojit vsa srca z vročo željo po enakopravnosti obeh spolov in dati ženam več samozavesti.“ Druga pravi, da je prečitala Tagorejev „Dom in svet“**): „To delo je napravilo name jako močan vtis. Vživela sem se vanj, kot bi bila sama v Indiji in preživljala skupno z Bimalo vse to vrvenje narodnega gibanja. Občudovanja vreden je Tagore v poznavanju ženskega bistva. Koliko je tam stavkov, ki izražajo moja duševna doživetja, ki jih pogosto čutim, a jih ne znam izraziti z besedami. Izredno dobro je Tagore podaril Bimali vse lastnosti žene: njeno neskončno vdanost, potem brezumno hrepenenje pomagati domovini četudi z goljufanjem svojega lastnega moža, in potem spoznavanje, neskončni kes in zopet vsa vdanost in ljubezen svojemu možu, pravici. Vsako pravo žensko srce je slično Bimalinemu. In to je nežno, dobro, vdano in skromno; in če ga zanese neznano hrepenenje na ekstremna pota, se končno zopet vrne in se pokaže v svojem pravem, edino pravilnem bistvu.“

Vseh drugih 27 deklet ne kaže v svojih odgovorih niti iskrice ženske zavesti. Knjige, ki so jih nazadnje — in najbrže tudi prej — čitale, so povečini leposlovne in še med temi ne najdemo ženske avtorice. Dijakinje čitajo poleg domačih del tudi francoske, nemške, italijanske in ruske knjige — pa kakor da bi ženskih pisateljic sploh ne bilo. Iz srbohrvatske književnosti poznajo večinoma le dela klasikov, tudi v tej panogi ne navaja nobena ženskih pisateljic!

Ko sem prečitala to žalostno ugotovitev, sem pogledala „Izvestja“***) z naših ženskih zavodov. Zanimalo me je, ali store ženski zavodi sami kaj za žensko vzgojo, ali se zavedajo, da je treba današnji ženi poleg znanja, predpisanega v splošnem srednješolskem učnem načrtu, tudi nekaj globljega zmisla za pojmovanje in vrednotenje ženskega dela. Ne bilo bi prav, če bi trdila, da se zrcali iz „Izvestja“ vse, kar je zavod storil za izrazito žensko vzgojo in izobrazbo; ne, saj je tudi pri ustnem obravnavanju in predavanju iz raznih predmetov mnogo primerne prilike. Na enem teh zavodov imajo n. pr. posebne (literarne, abstinentne i. dr.) krožke, v katerih profesorice in

*) Jutra, 1932., št. 38.

***) Glej „Ženski Svet“, 1931., str. 95.

****) „Izvestje“ za šolsko leto 1930-31 (Drž. žensko učiteljsiše, II. drž. realna gimnazija, Mestna ženska realna gimnazija).

profesorji dostojno podčrtavajo tudi žensko delo. Ali vendar so v tem pogledu značilna v „Izvestjih“ poglavja: slovenske naloge, svobodna predavanja, privatno čtivo. Kaj izkazujejo zavodi?

Na drž. ženskem učiteljišču so pisale dijakinje z ženskim motivom samo tisto nalogo, ki je bila predpisana z ministrskim odlokom: nalogo o materi. Prav tako je bilo tudi na II. drž. realni gimnaziji, le da so ponekod obravnavale še Cankarjevo mater. Na učiteljišču čitam med svobodnimi predavanji tudi dve z žensko noto: „Ženske slike v Prešernovih poezijah“ (I. r.) ter „Tagore, Maurice in Timmermanns o odpovedi v ženskem življenju“ (II. r.).

Bolje je v tem pogledu na mestni ženski realni gimnaziji, ki ima pa v „Izvestju“ označene le naloge iz zadnjih treh razredov. Poleg spisov z materinskim motivom čitam še naslove: Kako si predstavljam dobro gospodinjico (VII. r.), Vloga žene v slovstvu (VIII. r.). Med prostimi predavanji pa: Veronika Deseniška, v zgodovini in slovenski literaturi, Božena Némcova (V. r.), Ana Pavlova, Selma Lagerlöf, Župančičeva Veronika Deseniška, Gunduličeva Dubravka (VII. r.), Naš pesniški par Lovro Toman in Josipina Turnograjska, Lujiza Pesjakova, Selma Lagerlöfova in Sigfrid Undsetova, Helen Keller, Vodilne pisateljice Italije, Milica Stojadinović — Srpkinja (VIII. r.).

Vsekakor pričajo te teme, da se šola zaveda naloge za žensko vzgojo in da uvaža je pomen ženskega vpliva na kulturo v tej ali oni obliki. Zakaj ni uspehov, ki bi v tem pravcu usmerjali izvenšolsko duševno obzorje gojenk? — Žalostna je ugotovitev, da gre mlajši ženski rod ravnodušno preko tega, kar bi mu moralo biti svetinja: oblikovanje ženske osebnosti z globoko zavestjo narodne in človečanske odgovornosti.

Osobje, ki je sodelovalo pri „Prisegi o polnoči“, vprizorjeni v Trzinu.

Pred kratkim je postavilo na oder to priljubljeno igro Manice Komanove tudi sokolsko društvo v Ljubnem pri Podnartu na Gorenjskem. Bil je to stoti oder, ki je vprizoril „Prisego“. Dokaz, kako silno se je Manica s to igro priljubila ljudstvu, je dejstvo, da so jo morali povsod ponavljati in da je doživela s predstavo v Ljubnem 225 vprizoritev! Pač izreden uspeh ženskega peresa.

Kod si hodil?...

France Miluškin.

*Kod si hodil, kje si bil,
da si čeveljčke skazil,
da si se vrnil blaten ves,
ves prašen čez in čez?*

*Zakaj, dekle, vprašuješ me,
kaj se mi zgodilo je?...
Bil sem v širnem svetu sam,
od svojih daleč proč izgnan.
Tam sem hodil po cestah širokih,
tam sem hodil ob jarkeh globokih,
tam sem padel v blato, v prah!
Dekle, naj molčim, saj me je strah
spominjati se na te grenke dni,
ko v tvojem zdaj okrilju mi blaži
to trpko se življenje in sladi...*

*Daj, da se očistim znova
ob studencu duše tvoje —
ne odganjaj me, ne plakaj —
ob meni krepko le korakaj!
Skupaj bova pot v življenje zdaj hodila,
jaz se bom očistil, ti boš vero v me dobila!*

Prekrasen dan je...

Maksa Samsova.

*Prekrasen dan je... Gozdi,
strmeče gore, holmi in doline
pod baldahinom nebesne sinjine
blestijo se, že v polpomladnem solncu...*

*Pod tem ljudje: v njih srcih dan enak,
usa bela cesta, lahek jim korak...
A več jih je: njih hoja opoteča,
bremena težka skrivila so pleča,
splahnela v nič življenja skopa sreča...*

*Pod njim veselje prazno kakor pena,
• bolest neskončna, sama, brez imena,
umiranje, ječanje milijonov...
In že grobovi dragi vsi in ljubi,
ne ožive njegovi jih poljubi,
pod njim sem jaz in groza duše moje...*

*Ni še pomladi — Prvo brstje klije...
V to zapuščeno sobo solnce sije,
pod oknom v smreki ptica se spreleta...*

I Z V E S T J A

Po ženskem svetu.

Občinsko volilno pravico so dobile norveške žene l. 1901. Kristina Bomrevie, univerzitetna profesorica v Oslu, se udeležuje na političnem polju že od l. 1908, in celih 12 let je bila tudi občinska svetovalka. Ona sama piše: „Spoznavanje, kako se upravlja veliko mesto, je jako interesantno. Iz mnogih ozirov je koristno, da se tega dela udeležujejo tudi žene, ne samo radi enakopravnosti, ampak radi dejstva, za katere možje nimajo pravega razumevanja.

Mesta in države bi morale ustvariti svojim prebivalcem kolikor možno srečno in harmonično domovino. Kakor morata mož in žena delati skupno v domačem gospodinjstvu, da ustvarita otrokom prijazen in zadovoljiv dom, tako je sodelovanje moža in žene tudi v javnih poslih ne samo naravno ampak tudi potrebno.“

Žene so dobile volilno pravico sedaj tudi na Francoskem. Dolg je bil boj zanjo in na mednarodnih ženskih sestankih je bilo kar težko, ker se Francozinje niso mogle uvrščati med pripadnice onih držav, ki so že poročale o uspehih ženskega dela v politiki. Že pred leti je bila poslanska zbornica sprejela predlog, da dobe žene pasivno in aktivno volilno pravico, toda senat ga je bil odklonil. Sedaj pa bodo pri prvih volitvah morda vendar tudi ženske volile (aktivna vol. pravica) in bodo smele biti same izvoljene (pasivna vol. pravica).

Kako so se Francozinje borile za volilno pravico. Sredi januarja je zasedal senat. Nekega dne se je med debato nenadoma zaslil iz podpredsednikove lože ženski glas: „Gospod predsednik! Gospodje senatorji! Prav vludno vas opozarjam, da že davno pričakujemo, da pride na dnevni red vprašanje ženske volilne pravice. Zanašamo se, da ne bo to zasedanje prej končalo, predno boste obravnavali to vprašanje.“ Popolna tišina je bila, ko je to govorila. Nenadoma se je zaslilo močno ploskanje in posamezna odobravanja. Nato pa se ji je vljudno približal stražnik in jo povabil, naj gre z njim. Šla je takoj, toda pred odhodom je vrgla v dvorano letake z napisom: „Da se onemogoči vojna, mora žena na volišče!“ — „Da se doseže enakost plač, mora žena na volišče!“ — „Da se odpravi draginja, mora žena na volišče!“ Na policiji so sestavili zapisnik, potem so jo izpustili. Ta žena je že tri leta neumorno agitirala za volilno pravico in je ves čas nosila na klobuku trak z napisom: „Francozinja mora voliti!“

Še drugi primer je bil: Nekega dne se je pojavila na hodniku v parlamentu žena in se z verigo privezala na naslonjalo pri stolu. Veriga je bila speta s ključavnico, ključ pa poslan v pismu predsedniku parlamenta. V pismu je bila tudi prošnja, naj predsednik izvoli odpreti ključavnico in rešiti francosko ženo spon. Predno je prišel predsednik do stola, so bili že stražniki zlomili naslonjalo in prisilili „sužnjo“, da je šla iz parlamenta.

Kako to, da so se žene tako silno zavemale za volilno pravico? Francoski parlament je namreč že dvakrat sprejel predlog o ženski volilni pravici. Tudi sedaj ga še ni potrdil senat, toda razmere so se toliko izboljšale, da skoro ni več dvoma, da bi se moglo še tretjič izjaloviti.

(Po „Ženskem Pokretu“).

Žene na razorožitveni konferenci v Ženevi. Pisale smo že, kako so se žene vsega sveta zavzele za razorožitev in za neoboroženo poravnavanje sporov med državami. Najobsežnejše delo je bilo zbiranje podpisov proti vojni. (Jugoslovankam, žal, ni bilo to mogoče.) Nabrale so nad 8 milijonov izjav ter jih izročile predsedstvu konference. Tisti dan prej, predno so podpise oddale, so priredile zastopnice udruženj, ki so zbirale podpise, velik sprevod po Ženevi. Udeležilo se ga je ogromno število žen. Umevno je, da so nabiralke ponekod naletele tudi na neodobravanje mirovnega pokreta. toda po veliki večini je bilo ljudstvo po vsem svetu na njihovi strani. Prav zanimiv primer imamo na Francoskem. Francoska zveza bivših bojevnikov in invalidov je pozvala vse svoje člane, naj se pridružijo ženskemu pokretu za svetovni mir. V Londonu so se pridružili ženskim organizacijam, ki so zbiralale podpise, tudi akademiki. Skupno z njimi so priredili razstavo plakatov, ki kažejo grozoto vojne in pozivajo svet k razorožitvi in ki so jih dijaki sami izdelali. **Brazilijska za enakopravnost in zaščito žene.** Brazilijska vlada se sedaj bavi z načrtom, ki naj bi uzakonil delovne pravice žene in dolžnosti države glede ženskega dela. Delo, ki ima enako vrednost, če ga izvrši moški ali ženska, mora imeti enako plačo brez ozira na spol delojemalca. Delo od enajstih ure ponoči pa do petih jutraj se mora ženam prepovedati. Izvzete so le take službe, ki se ne morejo prekiniti, n. pr. bolniško strežništvo, toda te delovne panoge morajo biti določene z zakonom. Zakon bo tudi določil največje teže, ki jih sme vzdigovati žena. Posebne odredbe morajo ščititi zlasti nosečo ženo.

Šola za zakon. Mnogoštevilne ločitve zakona povzročajo družini in družbi čimdalje večje skrbi. V Ameriki, v Bostonu, so ustanovili posebno šolo, ki ima namen, pripraviti mladino, da bo sposobna za življenje v zakonu tako, da ne bo več toliko ločitev in zakonskih tragedij. Na bostonski univerzi so ustanovili stolico za bračno znanost. Dvanaest profesorjev predava o najrazličnejših vprašanih, v katerih si mora biti dekle na jasnem prei, predno izreče usodni „da“.

Najvažnejša snov je: izbira moža. Dekleta slišijo v predavanjih, kako naj se zanimajo za interese moža, da bo tudi on videl v zakonski skupnosti višek življenjske sreče. Razlagajo jim tudi vzroke zakonskih nesoglasij. V praktičnih tečajih jih uče, kolikšni morajo biti dohodki, da se lahko vodi urejeno gospodinjstvo, kako je treba dohodke razdeliti, da se ne poruši gmotno ravnotežje. Poleg tega se uče slušateljice o pravilnem življenju v družini in o odnosu družabnega življenja do zakonskega. Pre-

davanja so združena s praktičnimi vajami: dekleta morajo reševati probleme, ki zahtevajo psihološko (dušeslovno) znanje. Uče se pa tudi kuhati, prati, krpati, negovati dojenčka in otroka — vsega, kar je potrebno za dobro gospodinjino in ženo. Seznanjajo jih tudi z bračnim pravom. Čeprav je namen šole, da izobrazijo in vzgoji žene, ki bodo dobre soproje, vendar računajo tudi z nesoglasji, ki lahko vedejo do ločitve.

Ta šola ima gotovo mnogo dobrih in koristnih strani. Največja njena zasluga je baš v tem, da dokaže, kako je za srečen zakon potrebno mnogo duševne poglobitve in praktičnega znanja. Ima pa ta šola tudi velik nedostatek: namenjena je le ženskam. Kakor da bi bile vseh nesreč v zakonu krive samo žene. Življenje pa nam daje nešteto dokazov, da so baš najboljše žene najbolj nesrečne v ljubezni in zakonu in da ni današnji ženi življenjska in zakonska vzgoja prav nič bolj potrebna kot moškemu.

Higijena.

Nega kože. (Nadaljevanje.)

Piše dr. E. Jenko-Groyerjeva.

Obveze in maske proti brazdam.

Večina drogerij jih prodaja, bodisi iz nemških, angleških ali francoskih firm. Namen teh oprijemajočih se obvez in mask je, nategniti epidermo in pripomoči upadlim vlaknom do normalne prožnosti. Kjer brazde niso pregloboko zarezane, se s tem dosežejo očitvidni rezultati.

Nekatere čitateljice so gotovo dovolj spretne, da si nategnejo same te oblične obveze na brazde. Kupijo sparadrap ali diachylon obličj in ga razrežejo v tako dolge in široke trakove, kakor jih zahtevajo brazde; potem segrejejo dotični trak nad plamenom (s platnene strani), omehčanega in dobro nategnjenega prilepijo s prsti obeh rok na brazdo po njeni dolžini. Tako ga je treba pustiti po potrebi vso noč ali nekaj ur. Zjutraj se trak odstrani, vendar se enakomerno po dolžini, umije obraz z mlačno vodo, kateri se doda 1 žlička boraksa.

V prejšnjih časih so za maske proti brazdam uporabljali razna mehka gosta mazila, ki so jih namazali na čisto batistno ali platneno krpo ter si ž njo pokrili obraz čez noč. Tako so n. pr. počasi (pol ure) kuhali finega ječmena ali ovsenega riža 10 dkg, 500 g vode ($\frac{1}{2}$ litra), dodali so med kuhanjem 10 g peruanskega balzama, precedili vroče skozi čisto krpo, ohladili do mlačnega in s tem namazali obraz čez noč, zjutraj pa oplahnil z mrzlo vodo. Tudi sledeči recept je uporaben proti malim, tenkim brazdam:

Izluščite in operite nekoliko čebul belih lilij, stolcite jih v kamniti posodi, precedite sok skozi čisto krpo. V mali skode-

lici raztopite na pičlem ognju 40 g finega belega voska. Ko postane tekoč, dodajte 28 g belega medu in omenjeni sok lilij, dokler ne postane zmes enakomerna. Uporabljajte zvečer pred spanjem. Isto tudi za viseča lica.

Sodobna moda prinaša gumijeve maske za ves obraz. Pod njih nasilnim pritiskom začasno izginejo gube in brazde; če se obraz neguje še s kremami in pudrom, oblika obraza še pridobi. Toda vsaka koža ne prenese tega postopanja, ki onemogoča normalno dihanje oziroma izhlapevanje po noči. Ko ženska preneha z umetnim glajenjem brazd z masko, ji lica zvené in z neizprosno krutostjo jo razočarajo brazde na površini lic, ki se s časom in življenjem zarezajo še globlje. Včasih se vnamejo lojnice in nastanejo nevšečni bedenci po licih, ali pa postane koža izredno suha in se radj tega hitreje gubanči in lušči.

Umetnost podaljšanja mladosti, za katero se zanima sodobna znanost in ki je postala zahteva današnjega sveta, ni nova po misli, le načini so se s tehničnim in znanstvenim napredkom pomnožili. Za časa Judite, Salome, Kleopatre, Sulamithe, ki so si ohranile lepoto v mladostnem sijaju do tistih let, v katerih se današnje žene vsemu odpovedujejo, je bilo lepoticenje na višku dovršenosti.

Podobnih lepotnih boginj našteva zgodovina vseh dob in narodov, ker so poleg zunanosti imele še izredne sposobnosti duha in so posegale v zgodovino svoje dobe posredno ali neposredno. Ali je posplošjenje zunanje nege, higijena in šport, duševna napreženost v življenjskem boju kriva, da tako hitro napreduje današnja izrabljenost

oblik? Ne moremo ugovarjati, da v naglici sodobnega življenja tiči marsikaj, kar hitreje uniči mladostnost, toda večji vzrok je v pomanjkanju razumnih načel pri sodobnem lepoticenju. Predvsem je iskati škodo v kemičnih izdelkih. Pomnite, cenejene čitateljice, da ni bolj škodljivega za obraz kot uporaba trdih, pastovih pudrov, katerih priljubljače se sestavine zamašijo tkanino in pospešujejo ovenelost ter zmanjšanje prožnosti. Ravno te vrste pudri povzročajo tanke brazde okrog oči, katere se množijo, poglobljajo in razširjajo ter tako pričajo o koncu lepote in mladosti. Priznavamo, da se z leti kopičijo skrbi, bridkosti in se izrabljajo čuti, kar se deloma odraža tudi na koži, v gubah in brazdah. Povečajo se pa še s tem, da začno mišice popuščati. Vlakna, ki bi morala še nategovati epidermo, postajajo slabejša in kjer je koža tanjša, tam se prej pojavijo gube in lica se pobesijo. Naj je prvotni vzrok katerikoli, izberimo si vselej smotreno postopanje, ki naj pripomore podkožnim mišicam do moči ter jim kolikor mogoče vrne prejšnjo prožnost. Najvažnejša je masaža s primerno mažo, ki mora biti primerna kakovosti derme dotične osebe. Mandeljnovi otrobi, tudi drobna glina (v Turčiji, Albaniji), se kakor maska namaže po obrazu in pusti $\frac{1}{4}$ ure; gumijeva maska, brizganje obraza z mlačnimi vodnimi raztopinami rožmarinovega olja, borovca ali smrekovih vršičkov' osveži delovanje finejših mišic in ureja kroženje krvi v koži. Po vsakem teh postopanj opazamo večinoma takojšnji učinek, t. j. bolj napeto in ugajajočo kožo, ki pa seveda zahteva stalnega negovanja.

Uporaba omenjenih sredstev naj se vrši zjutraj, ker kožne mišice podnevi delujejo, ponoči pa mirujejo. Tako negovanje je ugodno, ne povzroča bolečin in ga lahko uporabljamo v vseh prilikah, tudi na potovanjih.

Rdeči, modri in vijoličasti žarki so izredno privlačna novost v kozmetiki obraza; tudi naše žene so jih že uporabljale. Toda praksa je pokazala, da ne vplivajo dobro in je zato učinek celó škodljiv ali ga pa sploh ni. Imela sem primere, ko so si ženske zdravile rdeč nos, ki je nastal po pretirani uporabi omenjenih žarkov: najtanjše kožne žilice so se razširile, nos je pordel in ozebel.

Po takih skušnjah se pravilčno zagrinjalo čudodelnega učinka barvastih žarkov lahko malo odgrne in videli bomo, da je vsa privlačnost le v fantastičnosti barv, v izrednosti postopanja in okoliša. Posplošenje te uporabe je privedlo do spoznanja, da spadajo tudi barvasti električni žarki k lažnim, bežnim čarom kozmetične znanosti. Veliko žen, ki so brez večšče kritike ali posvetovanja na svojo roko uporabljale kvarčeve svetlobne ali barvaste električne žarke, so si s svetlobno pekočino uničile svežost, da jim je koža kar zvenela. O učinku in uporabi solnčnih žarkov, ki vse-

bujajo hkrati ves spekter barv in kemične kot toplotne žarke, sem pisala v Ženskem Svetu junija l. 1930.

Pripomnim še, da se je treba tudi za obraz izogibati onega časa, kadar padajo beli svetlobni žarki navpično, kajti niso škodljivi samo očem, nego tudi nežni koži. Primerni so solnčni žarki v popoldanskih urah, ko zbledi v zraku zlati prameni žarkov, ter ne vžgejo in ne pokvarijo kože. Ako je polt občutljiva in razdražljiva, jo zavaruje s hidrofilno tančico; če je pa koža dovolj odporna, naj le padajo žarki nanjo. Na ta način se epiderma okrepi v solnčni svetlobi in njeno povečano dihanje bo privedlo do onih barv in odtenkov, ki jih kozmetika ne more pričarati.

Bolniška soba,

L. Megličeva.

Oprema in lega bolniške sobe se mora določiti po značaju bolezni. Predvsem je treba gledati na čistost, red in preprostost, ki naj vlada v bolnikovi sobi. Če je bolnik starejša oseba s kako kronično boleznijo, je lahko njegova soba opremljena precej domače in udobno; v primeru nalezljive bolezni pa je treba odstraniti iz sobe vse nepotrebne predmete, ostane lahko samo postelja z omarico, miza in stol. Zaveze morejo ostati samo na izrecno željo bolnika. Po prestani bolezni se mora vse, kar je bilo v zvezi z bolnikom, temeljito razkužiti ali sežgati. Čim manj pohištva in drugih stvari je v bolniški sobi, tem manj je prilike za kopičenje prahu, našega največjega sovražnika zdravju.

Če pogledamo prah skozi mikroskop, vidimo, da je prah skupina raznih odpadkov: pesek, železo, jeklo, steklo, posušeni delci zelenjave, posušeni pljunci, živalski odpadki, koščki las in odpadki hrane sploh. Večji del teh odpadkov nosi bakterije, ki okužijo hrano, namenjeno bolniku.

V majhni in temni sobi bolnik veliko težje okreva kot v svetli značni sobi. Sonce in dober zrak sta naravno najboljša pripomočka zdravju. Dalmatinski pregovor pravi: Kamor ne prihaja sonce, prihaja zdravnik. Bolnikova soba mora torej biti jako malo opremljena, značna, solnčna in mirna. Če je le mogoče, nastanimo bolnika v sobi, ki ima dopoldansko in popoldansko sonce, posebno po zimi je to velike važnosti, ker je v solnčni sobi bolnik vse bolj razpoložen kot pa v senčni, in to mu pomaga do hitrejšega okrevanja. Ako je gospodinja istčasno tudi bolnikova strežnica, je najbolje, če je bolnikova soba blizu sobe, kjer ona opravlja svoje dnevne dolžnosti, da ji ni treba letati skozi več sob ali celo po stopnicah.

Pri otroških bolezni (ošpice, norice, difterija in druge nalezljive bolezni) naj se določi soba, ki se da najlažje izolirati, da se ne okužijo tudi drugi člani družine. V takem primeru se mora kdo od družine žrtvovati, da streže bolnemu otroku, ne sme

pa opravljati nobenega drugega dela kakor samo pri bolniku. Roke naj si razkuži po vsakem dotiku bolnika z lizolovo raztopino. Otroka je treba v boleznih tudi zabavati, da ga obdržimo v postelji. Če je otrok večji, mu lahko čitamo lahke nerazburljive pravljice, malim pa kaj izrezujemo iz papirja in dajemo v roke. Posoda, perilo, sploh vse, kar se rabi v bolnikovi sobi, se mora posebej pomivati in prati in ne sme nobena stvar priti v dotiko s predmeti, ki jih rabijo drugi.

Za bolnika je bela postelja najprikladnejša, ker se da umivati. Dobro je, da vsak drugi dan brišemo posteljo z vlažno krpo, da se pobere prah. Če se vzmetnica udira ali če ima na sredni udrtino, položimo pod žimnico deske, tako široke kot je postelja, ker je tako ležišče za bolnika udobnejše kot udrti. Bolnik ne sme biti obrnjen proti svetlobi in po noči ne proti svetiljki. Za napravo bolnikove postelje se rabijo 3 rjuhe, kos nepremočljivega platna, več blazin in odeja. Platno naj bo tako veliko, da sega bolniku do pod blazine in do kolen in se dobro zatlači in zapne z iglami ob straneh. Če ni platna pri roki, naj se pogrne čez žimnico časopisni papir; seveda vse to le v takem primeru, kjer je potrebno, da je žimnica zavarovana. Črez plano potem pognemo rjuho, ki pa mora biti tudi jako tesno napeta, da ne dela gub; gube rade povzročajo vnetje kože. Črez to rjuho pognemo še drugo črez pol zganjeno, tako da je ravno v sredini postelje, tudi ta se mora dobro zatlačiti in pripetiti na vseh štirih straneh. Ta naknadni kos rjuhe se da hitreje premeniti, če je potreba, in ne vznemirja toliko bolnika, kot če se mu preoblači vsa postelja. Vsak večer, predno pripravimo bolnika za noč, moramo posteljo zopet lepo popraviti, tako da ima bolnik občutek, da je legal v svežo posteljo. Kdor ima bolnika rad v lepem tekotem dneva, naj mu vsak večer menja rjuhe, za podnevi naj bodo lepše, za ponoči, ko se vse bolj zmečka in pri jutranjem umivanju tudi nekoliko pomoči, pa morda take, ki so bolj ponošene, pa vendar čiste. Istotako je ravnati z blazinami. Na ta način se rjuhe tudi dobro prezračijo. Odeja naj bo lahka in topla, bolniku je kmalu vse pretežko. Žimnica naj se vsak dan obrne, in sicer po dolgem.

Krvavi madeži iz žimnice in volnenih odev se odpravijo z gosto mešanico škroba in vode. Zmes se namaže na madež, ko se posuši, se izkrtiči; pri močnih madežih se to ponavlja toliko časa, dokler madež ne izgine. Zamazano platno pogrnj na čista tla in ga omij s toplo vodo, milom in mehko ščetko. Pri tem delu moraš biti posebno previdna, da se platno ne strga, ker vsaka najmanjša luknjica napravi platno neuporabljivo.

Poleg omenjenih predmetov je dobro imeti pripravljenih več malih blazinic za podpiranje posameznih bolnih udov. Bolj pripočljive so blazine iz fine zive, ker so trše

in hladnejše; to je upoštevati posebno v primeru visoke vročine. Bolniku, ki je primoran dalj časa ležati na hrbtu, lahko veliko olajšamo trpljenje z malo pernatu blazinico, katero mu podložimo pod hrbet, tako nekako sredi pasu, ker je to ravno tisti del telesa, ki se ne dotika postelje, nima nobene opore in zato tem bolj boli. Blazinica mora biti prav tanka, da izpolni tisti prostor med bolnikovim telesom in posteljo. Ta blazinica naj se tudi često obrača, ker se hitro segreje. Blazine je treba jako solnčiti in zračiti.

Po siromašnejših domovih, kjer imajo namesto žimnice koruzni lik ali kaj drugega v postelji, naj se ob boleznih pogrne čez slavnico stara odeja, da je mehkejša in po zimni toplejša. Čez to pa potem rjuha. Miza in omarica pri postelji naj bosta pogrnjeni z belim platnom, ki se lahko omiva, posebeno ako ni miza taka, da se da pomivati. V bolniški sobi mora biti neprestano svež zrak. Svež zrak čisti kri. Ako ni soba vedno napolnjena s svežim zrakom, mora bolnik vdihavati zrak, katerega je njegov organizem že vrgel ven kot pokvarjenega. Bolnik v neprežračenih sobi težje okreva kot pa v zračni. Pri zračenju sobe je posebno paziti, da se bolnik ne prehladi, med tem ko je okno odprto. V mrzlih dneh dodamo bolniku pri zračenju še drugo odejo in mu potegnemo rjuho čez glavo. Lahko se tudi spodnji del okna zastre tako, da prihaja zrak v sobo od zgoraj in ne od spodaj. Najbolje je, če je bolniška soba dobro zakurjena in so okna tako prirejena, da je ena šipa stalno malo odprta. S prezračevanjem odganjamo tudi bacile, ki prihajajo od bolnika, pa je s tem že za strežnico samo zmanjšana nevarnost, da bi bolezen nalezla.

Ljudje, bolni na dihalnih organih, so posebno občutljivi in rabijo v sobi veliko svežega zraka in solca. Zato je pri njih posebno paziti, da se ne prehladijo med zračenjem. Slabo prezračena soba se nikdar ne segreje, ostane vedno hladna in vlažna, dočim se dobro prezračena soba hitro segreje in zrak v njej postane jako prijeten. Bolnik v neprežračenih sobi je slabe volje in zdravje se mu počasi vrača.

Zalostno je videti po nekaterih kmetijskih domovih, kako imajo po zimni okna zadelana z žaganjem, da ne gre mrav v sobo, kot pravijo. Vsak gospodar bi moral biti toliko skrben, da popravi vsa okna, ko se bliža zima, da ne piha skozi. Če jih zadela z žaganjem, jih vso zimo ne more odpreti in je soba vso zimo brez zraka. Ne samo pri bolnikih, temveč po vseh hišah in kočah se morajo okna zjutraj na stežaj odpirati, da se prostori temeljito prezračijo, potem pa dobro zapreti. V pol uri je soba prijetno topla. Okna se morajo v zimskem času odpreti tudi, predno gremo spat, da se preskrbimo s svežim zrakom čez noč. Otroci, ki morajo živeti v slabo zračenih stanovanjih, so navadno bolni, duševno in telesno zaostali.

Kuhinja.

Postna premišljevanja v kuhinji.

Anka Nikoličeva.

Odkar nam daje higijena kuhinjska navodila, so postali posti, če smem tako reči, bolj moderni. Saj so bile olajšave, ki jih je cerkev v zadnjih desetletjih dovoljevala svojim vernikom, tako izdatne, da o postu, kakor so ga pojmovale še naše babice, skoro ni bilo več govora. In vendar imajo postne zapovedi vseh verstev svoj veliki hihijski in ekonomski pomen. Zato so se tudi tako spretno splele z narodnimi običaji. Delo in trud se naslanjajo na delovanje in nehanje kmečkega prebivalstva in njegovih gospodarskih prillik, in so šele od tam zašle v delavske in meščanske sloje. Zato je treba predvsem očuvati narodne običaje, ker hranijo v sebi toliko zdravega narodnogospodarskega jedra.

Vidite, zato je potrebno, da o svetem Martinu pojemo toliko gosk, saj so do takrat pobrale okoli hiše vse, kar je ostalo od različnih žetev užitnega za njihov kljun, in tudi gospodinji je zdrknila izpod prstov pest koruze, saj so bile kleti in kašče polne. A ko je veselih žetev konec, ko je gospodar odbral pridelke za prodajo, je začel bolj skrbno zapirati shrambe in izračunal je, da ni več vredno rediti gagažoče armade na dvorišču. Gospodinji pa bo izkupiček za njene goske baš prav prišel, da bo o Božiču izplačala dekle ali oblekla otroke. Pa kakšna sreča, da se potem začno adventni posti. Saj težkega dela na polju več ni, moški posedajo po hiši, kaj jim je treba še toliko masne in mesene hrane? Ko pa se kadi z mastjo že skoro vidi dno in ko prašički še nikakor nimajo zaželjene teže! Saj bo najlepši komaj goden za Božič.

In potem v veselem predpustu veselo klanje, špehovka, kolone, bobí in godlja, in razposajeni dim, ki se suče v „kamri“ okoli reberc in gnjati.

Skoro preveč je bilo dobrot. Skoro se prileže nekoliko vzdrževanja. Solnce se dviga više, soki v naravi vstajajo, življenje se presnavlja. Moderna higijena uči, da uživajmo v dobi presnavljanja manj in lažjo hrano. Cerkev predpisuje štiridesetdnevni post in sili človeštvo, da seže v ribnike, luže in potoke. Ribe, raki in žabe pridejo do svojih pravíc. Kako prav nam je prišlo. Saj so svinjakj prazni, mesovje in dimniku še nezrelo, na dvoriščih pa tudi ni nič pravega za pod nož in meso bi bilo treba kupovati. Na srečo so kokoši uvidelne, in vse, do najbolj nežne jarchke, so začele nesti. Moj Bog, kaj bi s kokošjim blagom, da se nam prav spomladi ni treba vzdrževati mešnih jedi in da nam ravno sedaj teknejo jajca najbolje? Jaz jih nič kaj rada ne vkladam v steklenino, garantol, v apno ali v pepel. Nekdaj, med vojno, se mi jih je v pepelu, čeprav je bil bukok, suh in presejan, izpridilo nekaj dragocenih duca-tov. Zato se svežine in vloženim jajcem

izogibam, ko so draga, a zdaj, ko so tako sveža in cenena, jih porabimo čimveč. Ali ne ravnamo pravilno narodnogospodarsko? Če štedimo jajca, ko so draga, ne gonimo njih cene prekomerno navzgor; ko jih kupimo kar največ, ko so cenena, zabramo, da bi jim cena prekomerno padla. In gospodinja, ki misli narodnogospodarsko pravilno, tudi delavska in meščanska gospodinja, mora vedeti, da prekomerno nizka cena kmečkih pridelkov ni v njeno korist, čeprav ji morda trenutno nekaj prihrani. Delo in trud se morata vsakomur izplačati, tedaj tudi kmečki gospodinji in kmečkemu gospodarju. Če ni vsaj minimalne plače za trud in delo, vsakogar mine veselje, produktivnost peša, zaslužka ni, dolg nastane, gospodarsko trdnejši tujec lahko pokupi našo zemljo za slepo ceno. Kmet, ki se mu delo ne plača, ne zmore nakupov pri trgovcu, ne zmore niti davkov. In odkod, gospa, naj dobi gospod soproj potem svojo uradniško plačo, za koga bo delala tvornica, če trgovec ne bo imel odjemalcev? Ampak, vendar — spomladi so jajca cenena, tako cenena, da tvorijo z mlekom in spomladanskimi zelišči (saj kisnelico, krešo, radič naberemo lahko gratis na naših izprehodih) gospodinji resnično olajšavo, čezna svoji družini pravilno servirati bodisi cerkveni, bodisi higijenski post, in v poldrugem mesecu si lahko toliko prihrani, da velikonočna košara ne bo ostala prazna. Kajti o Veliki noči mora biti gnjat, (kam pa bi inače s tolikimi slastnimi pršutki?) ali vsaj krača, vsaj par klobas, mora biti orehova potica, po možnosti zalita z domačim medom, morajo biti pirhi. Orehova potica, pravim, in z domačim medom zalita, da se bo pospravila lanska strd, kajti čebule že letajo pred panjem, in orehova, da bodo naše Belokranjice poprodale prav vse zvrhane jerbase sladkih jedrc, ki jih dan na dan vozijo na naš trg, in da bodo zanje odnesle kruh pod svojo slamnato streho. In ker so kokoške že od nekaj nanosile baš pred Veliko nočjo toliko belih jajčec, da niso imela že prav nobene cene, jim je bilo treba vrednost na vsak način podvig-niti. Zato so jim naslikala dekleta s tekočim voskom lep ornament, srce ali cvetlice, zavile so jih v olupek čebule, povezale z mladimi vejicami rmana in jih pomakale v škrlatasto bržiljko. Koliko pirhov izmenjuje o Veliki noči mladi svet, koliko jih strka otročad, koliko jih sasekaje pred vaško cerkvijo dorasčajoči fantalini! Zato nikar ne opuščajte lepega običaja velikonočnih pirhov, nikar jih ne nadomestujte z novodobnimi pomarančami, sladkimi zapeljivkami, ki odneso toliko našega novca preko meje. Vzdržujmo se nekoliko, počakajmo, da bodo dorasle oranžne plantaze na našem jadranskem jugu, odkoder že danes dobivamo nekaj tega južnega sadja. Ali — odkoder bi ga lahko dobivali. Kajti vedno je

našim veletržcem še komodnejše, ostati pri starih zvezah v inozemstvu, kakor pa iskati novih v lastni državi, s premišljeno inicijativnostjo organizirati proizvodnjo in nakup doma. Ali ni v naših rokah, sestre po kuhinjah, da jih prisilimo? Ali ni v naših rokah, da odklonimo nakup tujega blaga? Ni naša dolžnost, da zahtevamo naše? Naše dalmafinske karfijole, artičoke z naših solnčnih otokov, naše smokve, posušeno grozdičje, orehe, lešnike, rožiče, naše olje? Ni treba, da strada naša kri, v naših rokah je, da izdatno omilimo krizo. Iz kuhinje bomo stopile v sobo, pogledale v omare, in ugotovile, kje je bila stkana svila, kje obeljeno platno, kje so bili sešiti čevlji in kje spletene nogavice. In vprašale se bomo, ali je stekel denar, ki smo ga izdale za naš lišp in za naše vsakdanje potrebe, v roko našemu delavcu, našemu obrtniku, našim kmetom, — pa tudi našemu umetniku in pisatelju. Kajti naše oko se je ustavilo na sliki, hušnilo mimo omare s knjigami. — In žalost nas je obšla, in vest nas je zapekla in roka se je dvignila na prsa — Mea culpa!

Post je čas premišljevanja, izpraševanja vesti, izpovedi in pokore.
Da bo vesela in upapolna aleluja!

Nekaj jedi za postne dni.

1. Kruhova juha. Za 4 osebe namoči 20 dkg razrezane sredice od belega kruha ali žemlj v 1½ l mrzle vode ter zmerno osoli. Pokrij in pusti, da stoji toliko časa, da se kruh temeljito razmehča, najmanj pa ½ ure. Potem vse dobro razžvrkljaj z motičem, pristavi ter zavri. Med vrenjem, ki naj traja 1 uro in ki naj se vrši zdržema, a počasi, to kruhovo kašo še večkrat prežvrkljaj.

V jušniku razmotaj 1 rumenjaki in prideni 5 dkg dobrega presnega masla. Prideni najprej par žlic nekoliko ohlajene kruhove juhe in jo previdno zmešaj z rumenjaki, da se ti ne zakrknje. Potem šele prilij ostalo juho, mešaj narahlo, da se maslo raztopi, pokusi, če je primerno slano (ne sme biti preveč), in nesi na mizo.

To juho uživajo lahko tudi večji dojenčki, bolniki, itd.

Če zliješ k rumenjaku in maslu še skodelico dobre, goste, rahlo kisle smetane, dobiš tako fino juho, da jo smeš postaviti na mizo pri vsaki pojedini. Pazi, da boš uporabljala le dobre dodatke in da ti bo juha zadosti dolgo vrela, ker ima inace prazen okus. Seveda ne sme biti v juhi nobenih krušnih svalkov, ampak mora biti srednjegosto tekoča.

2. Jajčno cvrtje ali jajčno omeleto zna le malokatera gospodinja pripraviti pravilno in vender je to abeceda vsake kuharske umetnosti in naša najbolj preprosta, najhitreje pripravljena, najbolj izpremenljiva in najbolj priljubljena jed. Naj naša gospodinja poskusi enkrat takole: Za vsako osebo

ubij v skodelico 2 celi jajci, prideni malo soli in popra in pol majhne žličke vode, ter vse skupaj stepi z vilicami. Za to množino razbeli v plitvi ponvi z ročajem 1 žličko (ne žlico!) masti ali masla. Ko se dvigne prvi dim, stresí jajca v mast in pusti, da se na zmerni vročini zakrknje. Kar se zakrknje, potegni z vilicami ali z lopatico k sebi, hkrati pa na isti strani privzdigni ponev, da stečejo še tekoča jajca na izpraznjeno mesto. Kar se zopet zakrknje, poberi zopet k sebi, in tako delaj, dokler nisi na svoji strani nakopčila podolgovato, na površini še mehko omeleto. Tedaj jo porini v sredino ponve, da se spodaj zlatorumeno zapeče, povrhu pa jo lahko potreseš z nastroganim bohinjiskim ali ovčjim sirom, ali s seseklanim drobnjakom, ali pehtranom, krebzuljo, pa tudi z cvrtimi kolobarji čebule. Lahko prerežeš omeleto po dolžini in streseš vanjo naglo cvrte telečje ledvice, ali perutninska jetra, ali sesekljano gnjat. Poleg jajčne omelete se poda kiselica, špinaca, vsakovrstna solata, pa tudi ohrovtove rožice, karfijola itd. Jajčno cvrtje polagaš lahko na zabeljeno lečo, grah ali fižol, na kisló zelje — sploh je uporaba jajčne omelete nepregledna. Sir, cvrto čebulo, gnjat, cvrte gobe lahko primešaš jajcem tudi, predno jih zliješ v mast. Pri uporabi sira in gnjati pazi na soljenje, ker so ti dodatki že sami slani.

Prav dobro lahko uporabiš z jajčnikom ostanke kuhanih testenin (makaronov, polžkov, rezancev), ki jih moraš razrezati na majhne koščke in dobro zmešati z nastroganim sirom. Na 2 jajci lahko prideneš 1 zvrhano žlico te zmesi. Ali pa s kruhom. Za pest velik kos bele krušne sredice namoči v mleku, ožmi jo nekoliko, prideni 4 cela jajca, stepi vse skupaj in ravnaj dalje kakor z običajno omeleto. Tudi cvrte žemlje ti pomorejo do okusnega čvrtja. Odrgni 1 žemlji skorjo in razreži jo na tanke rezine. Razbeli 4—5 dkg masla ali masti, cvrni nekoliko kruhek na obeh straneh, polij po njih 3 raztepena, osoljena, popoprana jajca in speci omeleto kakor vedno.

Čuješ jo: Velika noč
hodi od palač do koč
in vstajenje v vsej naravi
mahom se povsod pojavi.
Vrata na stežaj odprimo!
Okna s cvetjem okrasimo!
Da popolno bo veselje,
izpolnjene slednje želje;
mizo s prtom pogrnimo,
nanj „Jajnine“ postavimo.
Vsa družina bo vesela,
ko bo v skledi jed duhtela.

Lepo vedenje.

Julija M.

Vedenje pri mizi. Med obedom naj bo pri mizi kar najbolj mirno. Če so gostje, naj otroci govore le taktat, ko jih kdo kaj vpraša. Debatiranje in razvijanje napetih pogovorov med jedjo ovira obred in vpliva slabo na prebavo. Pri mizi naj se človek odpočije. Krožniki naj se menjavajo brez žvenketanja, jemljemo jih enega po enega z mize in jih zlagamo na taso, ki mora biti kje v bližini. Nositi cel kup krožnikov na rokah od osebe do osebe, ni pravilno. Pri mizi se ne sedi s prekrižanimi nogami, komolce je treba držati ozko ob sebi, tako da ima še kdo drugi kaj prostora pri mizi. Držati oba komolca na mizi, tudi če je prostor, je jako grdo. Prtiček se razgane samo čez polovico ter položi čez kolena tako, da je notranja guba obrnjena navzgor. Brisati se smeš samo v notranjo polovico prtička, tako da se, ko po jedi prtiček zopet zložiš po prejšnjih gubah, ne vidiš sledovi hrane. Prtiček mora vsak član družine sam zganiti; to ni delo gospodinjice ali njene pomočnice. Če si pa pri mizi kot gost, ne zgiblji prtička, nego ga samo nekoliko urejenega položi na mizo. Leva roka leži, ako jemo samo z žlico, do zapesti na mizi ob krožniku. Veliko se greši pri nas še pri držanju pribora, posebno moški so v tem oziru precej površni. Kazalec ne sme nikdar segati čez rob, ki meji ročaj od rezila, isto velja za vilice. Dostikrat vidimo ljudi, ki drže kazalec često sredi noževega rezila ali na rogljih vilic. Temu se je kaj lahko odvaditi, samo malo volje je treba. Juhe naj bo v krožniku samo do roba notranje prostornine. Ostalih jedi pa naj vsak vzame samo toliko, kolikor približno ve, da bo pojedel. Raje naj si vzame še malo potem, ko je prvo pojedel, ker je silno neokusno in žaljivo za gospodinjico, če ostane jed na krožniku. Ni pa lepo, da izprazni mo krožnik tako, kot bi bil polizan; je pa tudi grdo, če pustimo na krožniku še vse polno jedi, razbrskane in razmazane po krožniku. Na krožniku morata vladati red in čistost! In kdor je v življenju sploh reden in čist, to takoj pokaže tudi pri mizi. Rabljenje zobotrebcev je sicer včasih silno potrebna stvar, vendar pa tako neokusna. Nekateri ljudje rabijo zobotrebce že kar iz navade; po končanem opraviilu ga vržejo vsega krvavega in umazanega na namizni prt,

na krožnik ali pa tudi na tla. Ni je gnusnejše stvari kot gledati tak zobotrebec na mizi. Ako smo res prisiljeni rabiti zobotrebce, potem je najlepše, če ga zavijemo v mali košček papirja ter položimo na krožnik. Ako ni papirja, pa se morda da kako utakniti pod vilice, da se ne vidi. Eдино pravilno bi bilo, da je na mizi tudi taka posodica, kamor se pod pokrov odlože rabljeni zobotrebci. Dostikrat zajema preprost delavec elegantnejše jed iz svojega lonca kot pa tako zvani „boljši človek“ ob lepo pognjeni mizi.

Zalostno je, da se po naših kmetskih domovih še vedno uživa hrana iz skupne skledе; nabava krožnikov ni tako draža, da bi si hiša enkrat ali drugič ne mogla tega omisliti. Sicer pa ima danes vsaka kmetska nevesta po 6 ali 12 krožnikov, samo rabiti jih se ji zdi škoda, ali pa se bolj pomivanja. Zajemanje iz skupne skledе je predvsem jako nezdravo. Neumito in gnulo zobovje je sedež bakterij, ki se prenašajo z žlico iz ust v skledo in iz skledе, pomešane z jedjo, zopet v usta sosedu. Koliko ljudi, posebno otrok, se je okužilo s kako boleznijo na ta način. Toda ljudje ne verjamejo, ker bakterije ne groze, ampak tiho napadajo in rušijo naš organizem. Boj proti njim je samo čistost in previdnost. V neko hišo je prišel tujec, dobro oblečen, in je prosil prenočišča; gospodinja ga je sprejela in ga povabila, naj zajame z njimi. Pri luči je opazila žena, da mož ne more biti zdrav. Po par dneh je bil njen otrok, ki je jedel iz skupne skledе, ves hrastav. Preprostost in skromnost je jako lepa lastnost, toda človek, ki je v teh dveh lastnostih pretiran, ne bo nikdar kulturno napredoval in od njega ne bo nikdar nihče nič imel. Ne mislim s tem trditi, da je nezadovoljstvo kaka dobra lastnost, vendar temelji ves naš napredek na njej. — Otroci naj vsekakor jedo posebej, v skupni skledi so poleg nevarnosti za zdravje še prikrajšani, ker ne morejo tako hitro jesti kot odrasli. Otroci naj dobijo majhne žličke, primerne njihovi starosti. Velika žlica utruđi otrokovo ročico, dete se naveliča in jo odloži. Napačna je pa navada, da naj imajo otroci male krožnike in male skledice. Otrok ne more lepo jesti kakor odrasli, pa poliva in raztresa hrano iz posode, če ni dovolj velika.

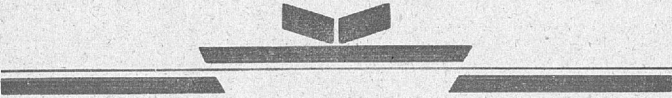
Knjiga.

Opozarjamo na prospekt založbe Umetniške propagande, ki je priložen današnji številki. Javlja Vam veselo vest, da izide za pirhe najboljša knjiga naših otrok, Otona Župančiča „C I C I B A N“

v razširjeni in bogato ilustrirani zdaji. Kakor smo zvedeli, izide istočasno v isti za-

ložbi tudi v hrvatskem in češkem prevodu, medtem ko se nemška izdaja pripravlja. Trditev, da se šteje „Ciciban“ med najboljša dela svetovne mladinske literature, ni torej prazna fraza.

Prporočamo, da knjigo čimpreje naročite. Ocenno prinesemo v prihodnji številki.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „PRI ŠKOFU“

**LJUBLJANA
LINGARJEVA ULICA
MEDARSKA ULICA
PRED ŠKOFIJO**

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve

Gospodinje

kupujte pri

B. ŽILIČ,

**trgovina z železnino, porcelanom in steklenino,
Ljubljana, Dunajska c. 11., poleg „Figovca“**

vse gospodinjske potrebščine, kuhinjsko posodo, emajlirano in aluminjasto, porcelan, steklenino, razne moderne stroje za kuhinjo, jedilni pribor, karnise i. t. d.

Učiteljska knjigarna v Ljubljani

Frančiškanska ulica. Telefon št. 33-97

priporoča iz svoje založbe mladinske knjige:

- Adamič: **Otroške pesmi.** Broš. Din 40.—
- Anatole le Braz: **Islandska velika noč in druge povesti.** Vez. Din 24.—
- Baukart: **Marko Senjanin, slovenski Robinzon.** broš. Din 8.—, vez. Din 12.—
- De Amicis: **Srce.** Vez. Din 54.—
- Dimnik: **Kralj Peter I.** Vez. Din 18.—
- Dimnik: **Kralj Aleksander I.** Vez. Din 30.—
- Erjavec: **Afriške narodne pripovedke.** Vez. D. 20.
- Erjavec: **Kitajske narodne pripovedke.** Vez. D. 20.
- Erjavec: **Srbske narodne pripovedke.** Vez. D. 22.
- Erjavec-Flerè: **Fran Erjavec, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 40.—
- Erjavec-Flerè: **Matija Valjavec, Izbrani spisi za mladino.** Vezano Din 36.—
- Erjavec-Flerè: **Fran Levstik, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 26.—
- Erjavec-Flerè: **Josip Stritar, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 46.—
- Erjavec-Flerè: **Simon Jenko, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 28.—
- Erjavec-Flerè: **A. M. Slomšek, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 40.—
- Erjavec-Flerè: **Janko Kersnik, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 46.—
- Erjavec-Flerè: **Starejše pesnice in pisateljice, Izbrani spisi za mladino.** Vez. Din 60.—
- Ewald-Holeček: **Matj narava pripoveduje.** Vez. Din 26.—
- Ewald-Holeček: **Tiho jezero in druge povesti.** Vez. Din 26.—
- Flerè: **Babica pripoveduje.** Vez. Din 10.—
- Flerè: **Silke iz živalstva.** Vez. Din 24.—
- Flerè: **Pripovedne slovenske narodne pesmi.** Vez. Din 24.—
- Gangl: **Zbrani spisi.** II., V. in VI. zv. vez. à Din 10.—, eleg. vez. à Din 12.—, VII. zv. vez. Din 18.—, eleg. vez. Din 20.—
- Gaspari-Košir: **Sijaj, sijaj, solnčece!** Vez. D. 8.—
- Karafiát-Bradač: **Kresničice.** Vez. Din 18.—
- Komanova: **Narodne pravljice in legende.** Vez. Din 16.—
- Korban: **Vitomilova železnica.** Vez. Din 14.—
- Korban: **Iz mojih temnih dni.** Vez. Din 28.—
- Kosem: **Ej prijateljčki!** Vez. Din 14.—
- Krasnohorska-Podkrajšek: **Pripovedka o vetru.** Vezana Din 20.—
- Lah: **Česke pravljice.** Vez. Din 12.—
- Meško: **Našim malim.** Vez. Din 15.—
- Möderndorfer: **Narodne pripovedke iz Mežiške doline.** Vez. Din 24.—
- Račić: **Belokranjske otroške pesmi.** Vez. Din 8.—
- Rapè: **Mladini.** VII. zv. vez. Din 12.—, VIII. zv. vez. Din 15.—
- Rapè: **Tisoč in ena noč.** Vez. Din 28.—
- Řiha-Přibíl: **Povest o svatbi kralja Jana.** Vez. Din 16.—
- Robida: **Da ste mi zdravi, dragi otroci!** Broš. Din 3.—
- Swift-Flerè: **Guliverjeva potovanja.** Vez. Din 42.
- Šilih: **Nekoč je bilo jezero.** Vez. Din 24.—
- Tille-Přibíl: **V kraljestvu sanj.** Broš. Din 6.—
- Trošt: **Moja setev.** I. in II. vez. à Din 10.—
- Zbašnik: **Drobne pesmi.** Vez. Din 8.—
- Waštetova: **Mejaši.** Vez. Din 24.—

Za najmlajše: Igra »Lepa naša domovina«, lične škatlje s kockami, s katerim se sestavljajo slike najlepših jugoslovanskih mest. Cena 45 Din (brez poštne).